

Sosiaalivakuutus

TEEMA KELA JA MARKKINATALOUDEN HAASTEET

Salo toipuu potkuista:
”Piti päättää, että
nousee sängystä.”

Paljonko maksaisi
työterveyshuolto
kaikille?

Sairauslomien
lyheneminen
säästäisi miljardeja

työterveyshuolto

16

Perusterveydenhuollon aliresursointi asettaa työssä käyvät ja muut eriarvoiseen asemaan.

perusterveydenhuolto

TEEMA

Kela ja markkinatalouden haasteet

8 TERVEISET PÄÄTTÄJÄLLE

Salolaiset irtisanotut haluavat jäädä kotikaupunkiinsa, vaikka työtä ei olisi.

16 TYÖTERVEYSHUOLTO KAIKILLE

Tarvitaanko Suomeen kansallinen terveydenhuollon rahoitusmalli?

20 TYÖNANTAJAN SAIRAUSSLOMAKULUT PIENEMMIKSI

Ruotsin malli toisi karenssipäivän, mutta hyödynnetäänkö olemassa olevia mahdollisuuksia tarpeeksi.

KESKUSTELUA

24 SINIKKA NÄÄTSAARI & ILKKA OKSALA

Työmarkkinajärjestöt talouskasvun asialla.

31 YHTEISKUNTASOPIMUS KAATUI

Miten sujuu hallitukselta toimeenpano?

32 VAUVAN HINTA VAIHTELEE

Lapsi maksaa työnantajalle arvioiden mukaan 5 000–16 500 euroa.

34 VÄITÖS

Organisaatiomuutos on riski.

JOKA NUMEROSSA

4 UUTISET

Työnantajia kuunnellaan palveluja kehitettäessä.

7 MEDIASSA

15 VASTAUKSIA

Muista nämä asiat, kun työntekijä muuttaa ulkomaille.

23 TILASTOILMIÖ

30 PALVELU

Kelan opastavista videoista tuli suosittuja YouTubeissa.

40 SVENSKA SIDOR

43 JOSKUS ENNEN

Tuire Santamäki-Vuori.

Kela|Fpa[®]

Sosiaalivakuutus 3.2015. 53. vuosikerta. Sosiaali- ja terveysturvan asiantuntijalehti Kelan sidosryhmille.

Vuonna 2015 ilmestyy neljä numeroa. Sosiaalivakuutus 4/2015 ilmestyy 26.11.2015 Aineistot 14.10.2015 mennessä sosiaalivakuutus@kela.fi. Facktidsskrift om social- och hälsoskyddet för FPA:s intressentgrupper. Tidningen utkommer med fyra nummer år 2015. Julkaisija Kansaneläkelaitos, PL 450, 00101 Helsinki Puhelin 020 634 11 Sähköposti sosiaalivakuutus@kela.fi tai etunimi.sukunimi@kela.fi Verkossa www.sosiaalivakuutus.fi Vt. päätoimittaja Minna Latvala Toimituspäällikkö Johanna Koskinen Toimitus ja taitto Alma 360 Tuottaja Johanna Hytönen Taitto Antti Pulkkinen Kuvatoimitus Alma 360 Kansi Juuso Paloniemi Osoitelähde Kelan osoiterekisteri Osoitteenmuutokset ja tilaukset sosiaalivakuutus@kela.fi tai puh. 020 634 1459 (ti-to) Paino PunaMusta Oy, Joensuu 2015, ISSN 0584-1410 (painettu) ISSN 2242-9301 (verkkojulkaisu) Vapaasti lainattavissa, jos lähde mainitaan. Kirjoituksissa esiintyvät kannanotot eivät välttämättä vastaa Kelan kantaa.

KUVITUS KATI NÄRHI

KUVA KELO

Sosiaaliturvasta tuottavuusloikkaan

Työnantajat ovat Kelalle tärkeä asiakasryhmä. Sosiaalivakuutus-lehden tässä numerossa pohdimme sosiaaliturvaa erityisesti työnantajien ja talouden näkökulmasta. Miten sosiaaliturva tukee talouden tuottavuutta? Entä jos sosiaaliturva voisi olla osa tuottavuusloikkaa, jota maan hallitus peräänkuuluttaa?

Talouden tuottavuuden ja sosiaaliturvan yhteys syntyy etenkin työterveyshuollossa, jossa pidetään huolta työntekijöiden terveydestä ja työssä jaksamisesta. Mitä työterveyshuolto voi tarjota?

Työterveyshuolto voi olla asiantuntija työelämän joustojen kehittämisessä, toteaa Keskon työterveyshuollon ylilääkäri Pirjo Anttila. Joustot, kuten siirtyminen osatyöaikaan tai vähemmän kuormittavaan työhön, eivät näin tarkoita tuottavuuden laskua. Ne ovat keinoja, joiden avulla kaikkea työvoimaa voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Osa-aikaisen työssäkäynnin hintaerittely – onpa täyden työajan ja poissaolon erotus maksettu osakuntoutusrahalla, osasairauspäivärahalla tai muulla vastaavalla – on näin laskettuna monipuolista luettavaa.

Myös sairauslomaremontilla tavoitellaan mittavia säästöjä. Suomalaisen terveys on parantunut, mutta sairauspoissaolojen määrä pysyttelee jokseenkin samalla tasolla kuin 1980-luvulla. Sairauslomien määrä pitäisi Suomessa saada laskuun, jotta tuottavuutemme paranisi, arvioi Kelan johtaja Mikael Forss. Yksi vaihtoehto on puuttua sairauslomaoikeuteen, mutta kannattaa punnita myös sellaiset keinot, joissa ei kosketa korvauksiin.

Julkisen talouden rakenteelliset säästöt ovat yksi keino tuottavuusloikkaan. Perusterveydenhuollosta on säästettävissä 4–6 miljardia euroa vuodessa, väittää tuotantotalouden professori Paul Lillrank.

Sitra ja Kela ovat esittäneet työterveys- ja perusterveydenhuollon rahoituksen integroimista. Saataisiinko tästä eväitä etenkin perusterveydenhuollon kehittämiseen? Keskeinen kysymys kuuluu, miten ja millä kustannuksilla kaikille suomalaisille saataisiin yhtä hyvä terveydenhoito kuin työterveyshuolto on työssä käyville.

Sosiaaliturva kietoutuu monin tavoin talouteen ja tuottavuuteen, mutta sosiaaliturvan perustehtävä ei ole muuttunut. Emme voi toimia pelkästään markkinoiden ehdoilla ja mekanismeilla, kun käytämme verorahoja, kiteyttää lokakuussa Kelan johtajana aloittava Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma.

Kansijutussamme Nokian ja Microsoftin jälkeistä arkea katsotaan salolaisten silmin. Vaikka töitä ei ole, työttömät eivät halua jättää kotikaupunkiaan. Voiko sitä edes vaatia? Mihin kaikkeen sosiaaliturvan pitää kuitenkin venyä, vaikka kohennamme taloutta? Vaikeita kysymyksiä, joihin ei ole yksiselitteisiä vastauksia.

Minna Latvala

Kannattaa punnita myös keinot, joissa ei kosketa korvauksiin.

Minna Latvala

PS. Kelan tutkimus on julkaissut ajankohtaisen selvityksen siitä, keille maksetaan paljon puhuttuja sairaanhoidon Kela-korvauksia, jotka ovat hallituksen leikkauslistan kärjessä. Tuloksia on avattu Tutkijalta-artikkelissa s. 35–36.

Lisää verkossa:
kela.fi/tyonantajat.
Tilaa Työnantajainfo
osoitteesta
kela.fi/uutiskirjeet.

Työnantaja-asiakkaiden toiveet toteutuvat

Kelan työnantaja-asiakkaat arvostavat Kelan palveluja mutta toivovat, että palvelut olisivat monipuolisempia ja helpompia käyttää. Parannuksia on luvassa.

KELA TEKI KEVÄÄLLÄ esiselvityksen työnantaja-asiakkaiden palvelujen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Samalla tehtiin asiakaskysely työnantajien uutiskirjeen 10 000 tilaajalle. Heistä 27 % vastasi kyselyyn.

Vastaajat antoivat Kelan palvelujen onnistumisesta arvosanan 7,7 sekä esittivät erilaisia kehittämistoiveita. Tyytyväisimpiä palveluihin olivat Kelan kanssa usein asioivat yli 50 työntekijän yritysten edustajat, ja tyytymättömmimpiä olivat yrittäjät.

Toiveita ja toteutuksia

Kela kehittää työnantajien palveluja jatkuvasti. Tänä vuonna työnantajille on lisätty mahdollisuus lähettää päivärahoja koskevat tiedostot myös XML-muodossa. Selainsovellukseen on lisätty uusi sähköinen lomake sekä mahdollisuus tarkistaa palvelun käytön lokitiedot ja mahdollisuus

saada työnantajalle maksetut suoritukset tiedostomuodossa.

Päiväraha-asioissa 70 % työnantajista asioi jo sähköisesti. Työterveyshuoltokorvausten verkkoasiointia lisää työterveyshuollon palveluntuottajille rakennettu hakemusten pohjatietojen vastaanottopalvelu.

Työnantajat pitivät verkkoasiointiin suurimpana esteenä Katso-palveluun liittyviä haasteita. Parannusehdotuksina esitettiin useimmin mahdollisuutta lähettää hakemusten liitteet Kelaan sähköisesti. Liitteiden postittaminen väheneekin jo tämän vuoden aikana, kun sähköisten A-lääkärinotodistusten käyttö laajenee.

Valtiovarainministeriön Kansallinen palveluarkkitehtuuri -hankkeen (KaPa) tavoitteena on kehittää nykyistä selkeämpiä rooli- ja valtuutuspalveluja (ROVA), jotka vähitellen korvannevat Katso-palvelun. Työn-

antaja-asiakkaiden asiointia Kelan kanssa helpottaa myös Kansallinen tulorekisteri, joka otettaneen rajoitettuun käyttöön vuonna 2019.

Nopeaa yhteydenpitoa kaivataan

Kelalta toivottiin kirjepostin sijaan yhteydenpitoa sähköpostitse tai puhelimitse. Lisäksi ehdotettiin suojattua viestipalvelua, reaaliaikaista chat-neuvontaa ja työnantajille kohdennettua koulutusta. Kehittämistöyhteydenpidon parantamiseksi onkin käynnistetty.

Kela.fi:n työnantajat-sivustolle toivottiin selkeämpää rakennetta, jotta sivuja paljon käyttävät työnantajat löytäisivät tiedot paremmin. Sivujen selkeyttäminen on aloitettu. ■

Tua Kyrklund

KUVA KELA, KÄTRI LEHTOLA

PALVELUT

Verkossa tietoa potilaan valinnanvapaudesta

Potilaan valinnanvapaudesta terveydenhuollossa kertova verkkopalvelu hoitopaikanvalinta.fi avataan 30.9.2015. Kansalaisia, terveydenhuollon ammattilaisia ja viranomaisia palveleva sivusto tarjoaa tietoa terveyspalvelujen käyttämisestä kotimaassa ja ulkomailla sekä tietoa potilaan oikeuksista ja kustannusten korvauksista.

”Hoitopaikanvalinta.fi on ensimmäinen valtakunnallinen verkkopalvelu, jossa on kattavasti tietoa sekä kansallisesta terveydenhuollon valinnanvapaudesta että rajat ylittävistä terveydenhuollosta”, kertoo yhteyspisteen päällikkö Noora Heinonen. ”Tavoitteena on, että käyttäjät saavat tarvitsemansa tiedon helposti, ymmärrettävästi ja selkeällä kielellä.”

Verkkopalvelu julkaistaan ensin suomenkielisenä ja myöhemmin syksyllä ruotsiksi ja englanniksi. Palvelun toteuttaa rajat ylittävän terveydenhuollon yhteyspiste yhteistyössä Kelan, THL:n ja STM:n kanssa.

Hoitopaikanvalinta.fi

KANSAINVÄLISET

Pohjoismaiden kanssa kahdenvälinen sopimus

Suomi on solminut kahdenväliset kuntoutussopimukset muiden Pohjoismaiden kanssa. Pohjoismaainen sosiaaliturvasopimus velvoittaa maita tekemään yhteistyötä rajat ylittävässä ammatillisessa kuntoutuksessa.

Kahdenvälisiä kuntoutussopimuksia sovelletaan tilanteissa, joissa henkilö työskentelee yhdessä Pohjoismaassa ja asuu toisessa. Niitä voidaan soveltaa, kun kuntoutuksen toimenpiteet tapahtuvat asuinmaassa ja rahoitus maksetaan työskentelymaasta.

Pohjoismaiset kuntoutussopimukset perustuvat EU-asetuksiin sekä pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen niihin kohtiin, jotka koskevat rajat ylittäviä kuntoutusasioita.

ETUDET

Asumistuessa 300 euron ansiotulovähennys

Yleisessä asumistuessa on otettu syyskuun alussa käyttöön 300 euron suuruisen ansiotulovähennys.

Asumistuen määrää laskettaessa asiakkaan yhteenlasketuista ansiotuloista suojataan 300 e/kk. Tätä summaa ei huomioida, kun Kelassa lasketaan asumistukeen vaikuttavia tuloja.

KUVA KELA, KÄTRI LEHTOLA

Uusi KIILA-kuntoutus korvaa jatkossa Tyk-kuntoutukset.

Ansiotulovähennys tehdään jokaiselle ruokakuntaan kuuluvalle erikseen, eli se on henkilökohtainen. Vähennys voidaan tehdä palkkatulosta, elinkeinotoiminnan tulosta tai maatalouden tulosta.

Ansiotulovähennyksen vuoksi tehtävissä tarkistuksissa on kolmen kuukauden haku-aika loppuvuoden ajan.

ETUDET

Osakuntoutusraha tukee työssäkäyntiä

Lokakuun alusta alkaen kuntoutuja voi saada osakuntoutusrahaa niiltä kuntoutuspäiviltä, joina hän työskentelee osapäiväisesti kuntoutuksen ohessa. Osakuntoutusraha on puolet kokopäiväisen kuntoutusrahan määrästä.

Saadakseen osakuntoutusrahaa kuntoutujan on pitänyt lyhentää työaikaansa kuntoutuspäivänä vähintään 40 % normaalista työajastaan. Osakuntoutusraha maksetaan palkkatyössä tai yrittäjänä työskenteleville.

Lakimuutoksella tuetaan kuntoutuksen kehitystä avomuotoisempaan ja kevyempään suuntaan. Jatkossa kuntoutusrahaa voidaan maksaa käyntikertojen ja muun osapäiväisen kuntoutuksen ajalta. Kuntoutusrahan ja osakuntoutusrahan saaminen edellyttää, että kuntoutus kestää vähintään 4 tuntia matkoineen.

Neljännes Kelan kuntoutusrahoista mak-

setaan kuntien, järjestöjen ja työterveyshuollon järjestämään kuntoutukseen. Kuntoutusrahan muutokset mahdollistavat sen, että uusia avomuotoisia toimenpiteitä voidaan kehittää myös muiden tahojen kuin Kelan järjestämässä kuntoutuksessa.

ETUDET

KIILA-kuntoutus alkaa

Uusi KIILA-kuntoutus korvaa jatkossa lakisääteiset ammatilliset Tyk-kuntoutukset.

KIILA-kuntoutuksen tavoitteena on kuntoutujan työkyvyn parantaminen ja tukeminen sekä työelämässä pysyminen. KIILA-kuntoutus vastaa entistä paremmin työelämän muuttuviin tarpeisiin ja kehittää kuntoutusta aikaisempaa avomuotoisempaan ja asiakaslähtöisempään suuntaan.

Kuntoutujan toimintaympäristö on huomioitu kuntoutuksen sisällössä. Kuntoutuksessa painotetaan kuntoutujan oppimista ja aktiivista roolia. Kuntoutusyhteistyö työnantajan ja työterveyshuollon kanssa on entistä tiiviimpää.

Kuntoutuksessa
tapahtuu
nyt paljon.

Palstalla Kelan yhteistyökumppanit kertovat työstään ja lähettävät terveisiä Kelaan.

Asenteet ovat usein suurin este työelämän joustoille, kertoo Keskon Pirjo Anttila.

Kiltti puurtaminen vaihtui avoimeen keskusteluun

Kauppakonserni Keskossa tavoitellaan työelämän joustoilla hyviä tuloksia työkyvyn ylläpitämisessä, kertoo Keskon työterveyshuollon ylilääkäri Pirjo Anttila.

”NYKYISIN TYÖELÄMÄSSÄ jokainen joutuu ottamaan hirveän ison vastuun omasta hyvinvoinnistaan. Me Keskossa kannustamme työntekijöitä kertomaan rohkeasti ja avoimesti lähiesimiehilleen, jos joku asia ei toimi. Kiinnitämme yhtiössä erityishuomiota työhyvinvointiin.

Asenteet ovat usein suurin este osatyökykyä tukevien mahdollisuuksien hyödyntämiselle. Työt ja toimenkuvat nähdään kokonaisuuksina, eikä niitä osata jakaa pienempiin osiin.

Tosiasiaa työt koostuvat prosesseista. Me tarjoamme mahdollisuuksien mukaan osatyökykyisille perinteisistä työnkuvista loh-

kaistuja osia. Kaikenlainen työ on arvokasta. Kaupanalalla on ongelmana, että osaisausräpävarahaa saadakseen työntekijän pitää olla lähes kokoaikainen. Meillä on paljon osa-aikaisia työntekijöitä, ja he joutuvat tämän vuoksi eriarvoiseen asemaan muihin verrattuna.

Joskus on niin, että esimies tai muussa vaativassa tehtävässä työskentelevä henkilö haluaisi uransa loppuvaiheessa siirtyä kevyempään työhön. Usein eläkkeelle jääminen tulee työntekijälle kuitenkin edullisemmaksi, jos palkka olisi uudessa tehtävässä paljon pienempi.

Myös asenteet vaikuttavat. Toivoisin, että

työtehtävän vaihtamista vähemmän kuormittavaan pidettäisiin nykyistä kunnia-kaampana vaihtoehtona.

Myös kuntoutus on työntekijälle ja työnantajalle suuri voimavara. Odotimme kovasti uutta Aura-kuntoutusta. Nyt emme tiedä, miten jatkossa huolehdimme varhaisvaiheen kuntoutuksesta, kun Aslak-kuntoutuskin ollaan lopettamassa.”

Johanna Hytönen

Seuraa kuntoutusasioita: tilaa Terveystieto osoitteesta kela.fi/uutiskirje.
Seuraa Twitterissä: @kelankuntoutus

KUVA JUUSO PALONIEMI

Verkkomarkkinointia kehitetään, sillä Kela haluaa palvella ihmisiä siellä, missä he liikkuvat.

Saako viranomaisen mainostaa?

Mainostaminen eri muodoissaan on tullut jäädäkseen myös Kelan viestintään.

”MIKSI KELA TUHLAA veronmaksajien rahoja mainosbannereihin? Miksi ette käytä mainosrahoja johonkin järkevempään kuten tukisummien korotuksiin?”

Aika ajoin saamme asiakkailtamme kriittistä palautetta markkinoinnista, erityisesti verkkomainonnastamme. Tuorein mainonta-aiheinen arvosteluryöppy syntyi keuhkolla, kun testasimme uutta mainosmuotoa Twitterissä.

Markkinointi on nykyään keskeinen osa Kelan asiakasviestintää. Mainonnan merkitys osana markkinointiviestintän kokonaisuutta kasvaa, sillä yhteiskunta, media ja ihmisten käyttäytyminen muuttuvat nopeasti. Perinteiset viestinnän keinot eivät enää riitä tavoittamaan yhä pirstaleisempia asiakasryhmiä.

Kela mainostaa siis jatkossakin. Vain näin voimme varmistaa, että viestimme saavuttavat asiakkaamme ja että he osaavat hakea heille kuuluvat etuudet oikein ja oikea-aikaisesti.

Tiedote ei enää tavoita

Kelalla on lakisääteinen velvollisuus tiedottaa etuuksista ja palveluista selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä. Yksi perinteisistä keinoista tämän tehtävän hoitamiseksi on ollut mediaviestintä. Media toimii kuitenkin itsenäisesti, eikä kaikkia Kelan tiedotteita

julkaista. Joudumme kilpailemaan tilasta kaupallisten toimijoiden kanssa.

Medioiden käyttökin on muuttunut voimakkaasti. Sanomalehtien levikki on laskenut, eikä mikään tietty media enää tavoita valtaosaa alueen ihmisistä entiseen tapaan.

Kela ei siis voi laskea sen varaan, että viesti keskeisistä etuusmuutoksista tai uusista palvelukanavista saavuttaisi asiakkaat uutisoinnin kautta. Perinteinen media ei yksin enää riitä.

Asiakkaidemme käyttäytyminen on myös muuttunut. Esimerkiksi opiskelijat ja nuoret vanhemmat eivät useinkaan tule palvelupisteisiin, sillä he hoitavat Kela-asiansa mieluummin verkossa tai puhelimitse.

Verkkomarkkinointi säästää

Viestimme nykyään myös sosiaalisen median kanavissa, joita monet asiakkaamme käyttävät. Vaikka nämä palvelut ovat ilmaisia, on niissäkin maksettava näkyvyydestä. Esimerkiksi Facebook-päivitykset tavoittavat ilmaiseksi vain murto-osan Facebook-sivun tykkääjistä.

Verkkoasiointi on ylivoimaisesti kustannustehokkain asiakaspalvelumuoto. Yhden asiointikerran kustannus Kelalle on perinteisessä toimistopalvelussa noin 10 euroa. Verkkomarkkinoinnissa taas puhutaan muutamista kymmenistä senteistä. Myös silloin

kun asiakas ohjataan verkkoasiointiin maksullisen mainonnan kautta, kustannus jää reilusti alle euron.

Verkkomainonnan tärkein tavoite on ohjata asiakkaitamme verkkoasiointiin. Verkkopalveluita kehittämällä ja ohjaamalla asiakkaita näihin palveluihin vastaamme ennen kaikkea niiden kasvavien asiakasryhmien tarpeisiin. Asiakas saa myös etuusasiansa nopeammin vireille, kun kaikki tarvittavat dokumentit ovat sähköisessä muodossa. Tällä hetkellä yli puolet etuushakemuksista tulee Kelaan verkkoasiointin kautta.

Kyse on myös toiminnan tehostamisesta: verkkoasiointi vapauttaa käsipareja muihin tehtäviin. Meillä on ja tulee aina olemaan asiakkaita, jotka tarvitsevat henkilökohtaista neuvontaa ja tukea asioidensa hoitamiseen. Haluamme palvella myös heitä entistä paremmin, ja siihen tarvitaan henkilökuntaa.

Kehitämme jatkuvasti myös uusia palvelukanavia, mutta asiakkaat voivat hyödyntää niitä vain, jos he tietävät niistä. Viestinnän muotojen moninaisuus ei ole ainakaan vähenemässä. Tulevaisuudessa yhä useampi viestinnän kanava saattaa olla maksullinen, ja siihen Kelankin on sopeuduttava. ■

Pauliina Venäläinen
Tiedottaja

KUVA KELA, ANNIKA SÖDERBLOM

Elämää Nokian jälkeen

Nokian tehtaan lakkauttamisesta Salossa on kulunut jo kolme vuotta. Miten irtisanotut salolaiset ovat selvinneet elämänmuutoksesta?

TEKSTI Hanna Moilanen KUVAT Juuso Paloniemi

Salolaiset ovat yritteliäitä työnhakijoita, kertoo Turun yliopiston ja Kelan tutkimus rakennemuutoksen vaikutuksista Salossa.

Aluksi piti muistuttaa itseä siitä, että nousee aamulla ylös sängystä, kertoo Kaisa Valkama.

Keväällä 1990 salolainen Kaisa Valkama painoi valkolakin päähänsä yhdessä muiden uusien ylioppilaiden kanssa. Kolmen vuoden pönttämisen jälkeen lukuinto oli vähissä, eikä Valkama tiennyt, mitä haluaisi tehdä isona.

Salon suurin työllistäjä oli tuolloin matkapuhelinyhtiö Nokia. Se tarjosi Kaisalle työpaikkaa ja mahdollisuutta, johon oli helppo tarttua. Työ opetti tekijäänsä, ja Kaisa hankki tarvittavat taidot Nokian täsmäkoulutuksissa.

Vuosien vieressä työtehtävät muuttuivat. Viimeksi Valkama työskenteli työnopastajana ja materiaalivastaavana matkapuhelintuotannon korjauspuolella. Työt jatkuivat vuoteen 2012 eli Nokian viimeisiin irtisanomisiin asti. Yhteensä työuraa ehti kertyä 22 vuotta.

”Olin viimeisiä työntekijöitä, jotka siivosivat ja tyhjensivät hallia. Se oli minun surutyöni”, Valkama muistelee.

Apua koulutuksesta

Salon seutukunta nimettiin äkillisen rakennemuutoksen alueeksi syyskuussa 2009. Vuoden sisällä Nokialta ja sen alihankkijoilta väheni lähes 2 000 työpaikkaa.

Kolme vuotta myöhemmin 1 000 henkilöä sai jälleen lähteä Nokialta. Pian koko tehdas suljettiin. Viimeinen isku tuli tänä vuonna, kun Microsoft päätti irtisanoa Salosta noin 1 000 työntekijää ja lakkauttaa Salon tuotekehityksikön.

”Ihan alussa piti tietoisesti miettiä, että nousee ylös aamulla, vaihtaa päivävaatteet ja säilyttää päivärytmin”, Kaisa Valkama muistelee irtisanomisensa jälkeisiä aikoja.

Valkama tarttui entisille nokialaisille tarjottuihin koulutuksiin. Ensimmäisenä kesänä irtisanomisen jälkeen hän osallistui valmennukseen, jossa käytiin läpi työnhakukäytäntöjä, tutustuttiin vuokratyöfirmoihin, päivitettiin cv ja opeteltiin tekemään työhakemuksia.

”Rekrytointikurssilla olimme vain ilmaista työvoimaa.”

”Myös henkinen tuki oli tärkeää. Oli vaikea päästä irti ajatuksesta, että olin tehnyt jotain pahaa enkä kelpaa enää työntekijänä”, Valkama muistelee.

Myöhemmin Valkama kävi ostojen ja hankintatoimen koulutuksen. Tarkoituksena oli saada todistus osaamisesta, jota oli vuosien saatossa kertynyt. Viimeksi Valkama hakeutui yksityisen tekstiiliyrityksen järjestämään teollisuusompelijan rekrytointikoulutukseen.

”Ilmoituksessa sanottiin, että koulutuksen tavoitteena on työllistää kuusi henkilöä vakituisesti. Käytännössä kukaan ei päässyt kurssilta vakitöihin”, Valkama kertoo.

Palkkatukirahat lopussa

Nokian jälkeen Valkama on ollut lyhyitä aikoja töissä. Siwan apulaismyymäläpäällikön vuorotteluvapaan sijaisuus kesti puoli vuotta. Keväällä 2014 hän kävi tasoittamassa ruuhka-aipeita Fiskarsin tehtaalla Karjaalla. Vuosi sitten syksyllä työt kutsuivat Taalintehtaalle kuudeksi viikoksi. Sen jälkeen lähetetyt työhakemukset eivät ole tuottaneet tulosta.

”Olisin oikeutettu palkkatukeen ja voisin käyttää sitä porkkanana työnhaussa. Tämän vuoden palkkatukirahat kuitenkin loppuivat Salossa jo keväällä”, Valkama puuskahtaa.

Yrittäjyyttä Valkama ei ole vakavasti harkinnut. Monelle se voisi hänen mielestään sopia, jos yrittäjäksi lähteminen olisi nykyistä yksinkertaisempaa ja turvallisempaa.

”Miksei lakia voisi muuttaa niin, että sivutoimista yrittämisestä voisi kokeilla työttömyysturva-aikana? Tuloille voisi olla raja, jonka ylittyttyä ne laskettaisiin päätuloksi”, Valkama ehdottaa.

Petriä onnisti heti

Suuri osa Salon entisistä nokialaisista on jo työllistynyt. Harva on kuitenkaan löytänyt uuden työn yhtä mutkattomasti kuin Petri Tokola.

Kemistä Saloon muuttanut Tokola rekrytoitiin Nokialle vuonna 1998. Eri työtehtävien jälkeen hän päätyi lopulta tuotannon kehittämisen pariin.

Vuoden 2012 alussa Tokolan nykyinen kollega alkoi houkutella häntä töihin startup-yritykseen. Työn sisältö olisi ollut suunnilleen sama kuin Tokolan tehtävä Nokialla eli tuotannon, sisäisen logistiikan ja työprosessien kehittämistä mahdollisimman toimiviksi ja tehokkaiksi.

”Asia jäi hautumaan, koska minulla oli varma työpaikka Nokialla”, Tokola naurahtaa.

Mieli ehti muuttua parin seuraavan kuukauden aikana. Tieto irtisanomisesta tuli yllätyksenä kaikille. Tokolan työsuhteen päättyminen heinäkuussa, ja uusi työ alkoi heti elokuussa.

”Olen onnellinen salolainen. Meikäläisen lotto-onnet tuli käytettyä tuossa kohtaa, eli enää ei kannata laittaa rivejä sisään”, hän virnistää.

Petrin työpäivät ovat nyt pidempiä kuin Nokialla, mutta työ on vaihtelevampaa.

”Aika moni entisistä kollegoista on työllis-

Petri Tokolan varma työpaikka Nokialla vaihtui pitkiin päiviin startup-yrityksessä.

tyt. Tunnen monta sairaanhoitajaa, jotka ennen kasasivat puhelimia”, Tokola kertoo.

Työt vähenivät muillakin aloilla

Uudehkot omakotitalot levittäytyvät maisemaan Tupurin kaupunginosassa muutama kilometrin päässä Salon keskustasta. Sinne ovat asettuneet monien nokialaisten tapaan myös Iranista lähtöisin oleva Nima Eftekharshenas ja virolainen Kristina Vool.

Eftekharshenas ja Vool tapasivat 2000-luvun alussa suomen kielen kurssilla. Kumpikin löysi vakituisen työn Nokialta, ja perheeseen syntyi kaksi lasta.

Irtisanomisen jälkeen Eftekharshenas koulutettiin LVI-asentajaksi ja Vool myyjäksi. Työt olivat kuitenkin tiukassa. Vool työskenteli viime vuoden loppuun asti osa-aikaisena myyjänä. Työpäiviä saattoi olla 2 tai 20 kuukaudessa.

Nyt Eftekharshenas tekee LVI-alan töitä tarvittaessa töihin kutsuttavan sopimuksel-

la. Se tarkoittaa, että illalla saattaa tulla kutsu töihin seuraavaksi päiväksi.

”On ollut haastavaa päästä edes työhaastatteluun. Yhteen työpaikkaan voi olla satoja hakijoita. Työnantajat eivät lue kaikkia hakemuksia läpi”, Eftekharshenas arvioi.

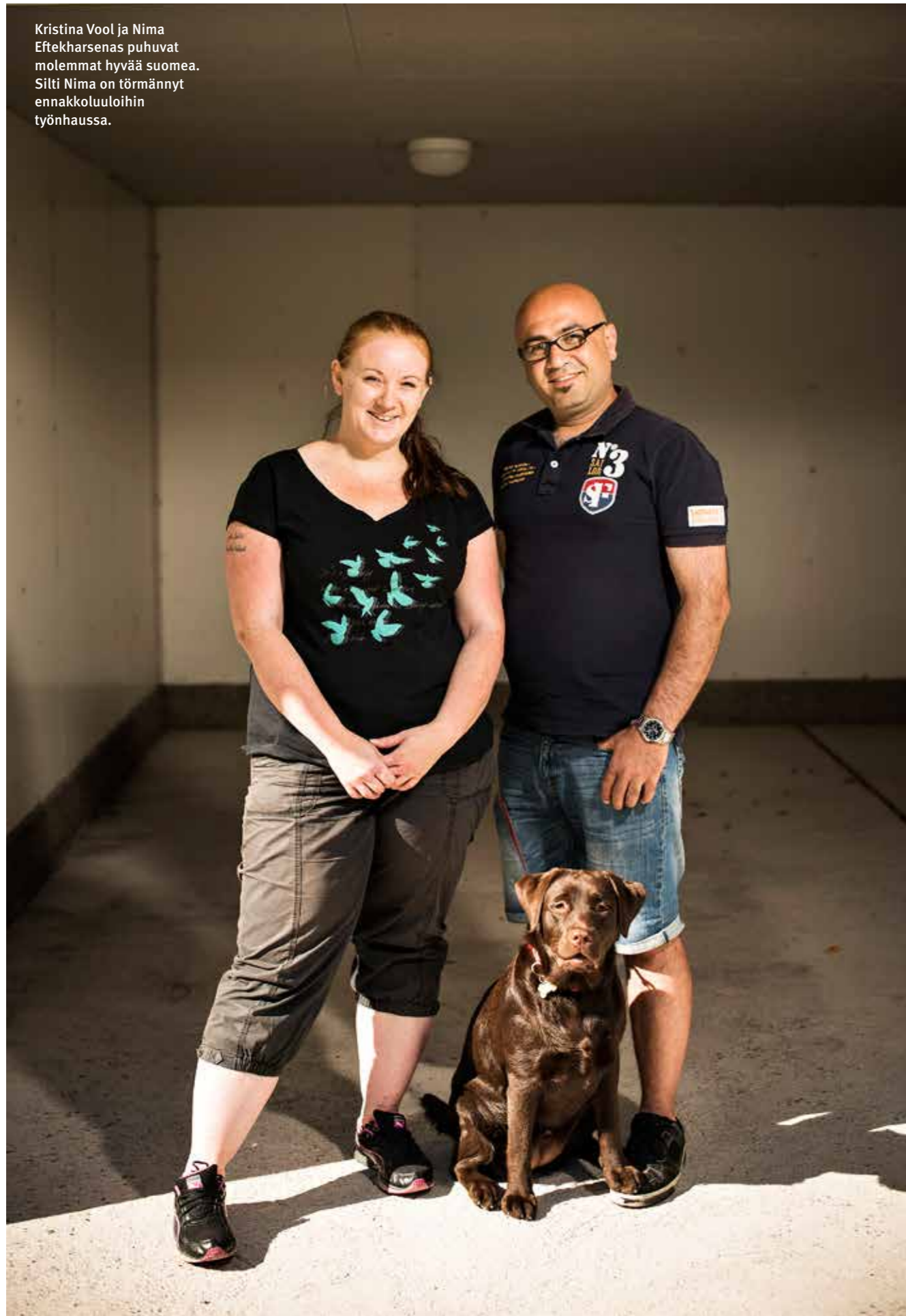
Myös LVI-alalla on aiempaa vähemmän töitä Salossa. Ihmiset eivät rakennuta uusia taloja yhtä paljon kuin aiemmin. Remontteja lykätään ja teetetään vain pakolliset korjaukset.

Talousongelmat painavat

Mitä kauemmin työttömyys kestää, sitä enemmän se alkaa vaikuttaa ihmisten toimeentuloon. Eftekharshenasin ja Voolin perheessä eniten ongelmia tuottaa taloudellinen pärjääminen.

”Joudumme nykyisin nostamaan lainaa, että saamme laskut ja asuntolainan lyhennykset maksettua ajallaan”, Eftekharshenas huokaa.

Kristina Vool ja Nima Eftekharsenas puhuvat molemmat hyvää suomea. Silti Nima on törmännyt ennakkoluuloihin työhaussa.

”Lapset ovat etusijalla, mutta heidän harastuksistaan on täytynyt tinkiä”, Vool lisää.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan aikana tilanne oli vielä siedettävä, mutta sen loputtua tilanne on muuttunut tukalaksi. Asumistukea saisi asumiskuluihin, mutta omistusasunnon lainan lyhentämiseen sitä ei tipu.

Pariskunta kävi kunnan sosiaalitoimistossa kysymässä, olisiko heidän mahdollista saada toimeentulotukea. Sen hakeminen tuntui kuitenkin hankalalta.

”Laskut tulevat suoraan verkkopankkiin. Minun pitäisi ensin mennä tulostamaan ne johonkin, että saisin ne hakemukseen mukaan”, Vool kuvaa.

Perhe on valmis muuttamaan työn perässä, mutta sekään ei ole yksinkertaista. Asuntojen hinnat ovat laskeneet Salossa. Vaikka koti saataisiin myytyä, siitä jäisi silti velkaa maksettavaksi. Muutto tyhjän päälle toiseen kaupunkiin ei houkuttele.

Pitkään Salossa asunut pariskunta puhuu hyvää suomea. Tästä huolimatta Eftekharsenas on törmännyt syrjintään.

”Kun soitan työpaikasta, minulle saataan nauraa ja sanoa, että en mä tuollaista ota hommiin. Tai kun sanon nimeni, ne sanovat ei kiitos ja sulkevat puhelimen. Vaikka minulla olisi 10 vuotta työkokemusta, en ehtisi kertoa sitä.” ■

Salon köyhyys on rakas

Salolaisten työttömien usko työllistymiseen on kyselytutkimuksen mukaan heikko.

TURUN YLIOPISTO ja Kelan tutkimusosasto ovat yhdessä tutkineet rakennemuutoksen vaikutuksia Salossa. Muuttuva Salo 2013–2023 -tutkimuksessa seurataan ihmisten terveyden, toimeentulon, hyvinvoinnin ja työllisyyden kehitystä Salossa sekä aluetalouden muutosta. Pitkäkestoisen tutkimuksen ensimmäiset välitulokset julkistettiin keväällä.

Tutkimuksen mukaan Saloon maksetut asumistukemenot ovat tuplaantuneet vuosien 2009 ja 2014 välillä. Lisäksi joka viides työtön kotitalous on joutunut turvautumaan kunnan maksamaan toimeentulotukeen.

Vaikka työttömät suhtautuvat pessimistisesti Salon tulevaisuuteen, kaikki eivät ole valmiita muuttamaan muualle. Tutkimuksen mukaan yhdensuuntainen työmatka saisi olla keskimäärin 55 minuuttia. Maahanmuuttajat ovat kantasuomalaisiin verrattuna valmiimpia muuttamaan työn perässä.

”Rekisteritietojen perusteella salolaiset ovat olleet muita suomalaisia halukkaampia lähtemään lyhyisiin työsuhteisiin. Myös koulutuksiin ja palkkatuettuun työhön on hakeuduttu aktiivisesti”, kertoo tutkija **Sari Kehusmaa** Kelan tutkimusosastolta.

Terveyspalvelut ovat ruuhkautuneet

Aluetalouden näkökulmasta katsottuna Salon muutos on ollut raju. Vuonna 2010 yhteisöveroa kertyi kunnalle lähes 60 milj. vuodessa. Vuonna 2013 tuotto oli enää 7,5 milj. euroa.

Samanaikaisesti palvelujen käyttö on lisääntynyt, kun työttömät ovat siirtyneet työterveyshuollosta julkisen terveydenhoidon piiriin.

”Joka neljäs työtön vastasi kyselyssä, ettei ole päässyt hoitoon riittävän nopeasti”, Kehusmaa sanoo.

Vaikka alueelle on myönnetty tukirahaa miljoonia euroja, sitä ei kuitenkaan saa käyttää esimerkiksi peruspalvelujen kehittämiseen.

”Asiantuntijahaastattelujen perusteella tukijärjestelmä tuntuu hyvin jäykältä. Tällaisessa tilanteessa pitäisi pystyä tekemään uusia ja luovia ratkaisuja, mutta se on vaikeaa nykyjärjestelmän ehtojen rajoissa”, analysoi tutkija **Minna Ylikännö** Turun yliopistosta.

Lue myös: *Muuttuva Salo. Kyselytutkimus äkillisen rakennemuutoksen alueen asukkaiden hyvinvoinnista.*
<http://hdl.handle.net/10138/154488>

Miten rakennemuutosalueita pitäisi tukea?

Olli Rehn, elinkeinoministeri, keskusta

Miksi Euroopan globalisaatiorahaston tukea (EGR) ei voida käyttää nykyistä laaja-alaisemmin rakennemuutosalueen vahvistamiseen?

EGR-tuki on tarkoitettu irtisanottujen henkilöiden työllistymisen tukemiseen, eli sitä ei voi käyttää laajemmin yritysten tai kuntien toiminnan vahvistamiseen. Tuesta suurin osa suunnataan koulutukseen ja palkkatukeen. Näin palkkatukeen on saatu runsaat resurssit nykytilanteessa, jossa kansallinen palkkatukirahoitus on kortilla.

Petteri Orpo, sisäministeri, kokoomus

Miten hallitus aikoo helpottaa yrittäjän asemaa, kun ihmisiä ohjataan koko ajan useammin yrittäjäpolulle?

Salossa vieraillessamme lupasimme pääministerin kanssa selvittää, voisivatko työttömät aloittaa yritystoiminnan ilman työttömyysturvaetuksien katkeamista. Nykylainsäädännön mukaan se ei ole mahdollista. Olen myös tyytyväinen hallitusohjelman yrittäjämynönteiseen otteeseen. Esimerkkinä voisin nostaa esille verotukseen tulevan 5 %:n yrittäjävähennyksen.

Hanna Mäntylä, sosiaali- ja terveysministeri, perussuomalaiset

Miten terveyspalvelujen tarjontaa voitaisiin tukea rakennemuutospaikkakunnilla?

Mietin, voisivatko työterveyshuollon palvelut jatkua jonkin aikaa irtisanomisen jälkeen, ilman että verottaja tulkitsee sitä verotettavaksi tuloksi. Työterveyshuollossa on usein paras asiantuntemus kyseisten ihmisten tilanteesta ja tieto irtisanomisen taustoista ja yhteyksistä. Tästä asiasta voisivat käydä keskustelua ja selvittää, olisiko verokohtelua mahdollista muuttaa.

Kansanterveys 2.0

Kansanterveyden edistäminen on eduskuntakauden kärkihanke.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN sekä eriarvoisuuden vähentäminen on yksi hallitusohjelman 26 kärkihankkeesta, joilla tavoitellaan kestäviä muutoksia yhteiskuntaamme ja ihmisten arkeen.

Me hyvinvointityöryhmässä neuvotelleet halusimme asettaa terveyden edistämisen yhdeksi hallituksen politiikan painopisteistä. Valtioneuvoston johtamana on tarkoitus laatia hallinnonalarajat ylittävä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin voimavaroja tehokkaasti hyödyntävä hankeohjelma.

Keskiössä on kansanterveyden kohentaminen mukaan lukien mielenterveysongelmien ja itsemurhien ennaltaehkäisy sekä ympäristöterveyden edistäminen. Ideana on kannustaa terveyttä ja hyvinvointia tukevia keinoja ja ennen kaikkea juurruttaa hyväksi todettuja toimintatapoja, kuten terveyttä edistävää liikuntaa, hyviä ravintotottumuksia ja muita terveellisiä elämäntapoja sekä vastuunottoa omasta elämästä.

Työtä on tarkoitus tehdä yhdessä järjestöjen kanssa. Hankkeelle asetetaan yksityiskohtaiset mittarit, joilla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Kansanterveys 2.0 -yhteisönnistukselle on huutava tarve. Kansansairaudet, kuten syöpä, sydän- ja verisuonitaudit, diabetes, keuhkosairaudet ja depressio, aiheuttavat mittavia inhimillisiä ja taloudellisia menetyksiä sekä suurimman osan työikäisen väestön pitkäaikaisesta työkyvyttömyydestä. Esimerkiksi tyypin 2 diabetes sairastaa arviolta puoli miljoonaa suomalaista.

Kansanterveyskärkihanke on keskeinen väline valtiontalouden tasapainottamisessa ja kestävyysvajeen umpeen kuomisessa. Väestön terveyden ja toimintakyvyn lisäämisellä pidennetään työ-

uria, parannetaan työn tuottavuutta ja talouden kestävyttä, ehkäistään syrjäytymistä ja vähennetään sote-palvelujen tarvetta sekä taitetaan julkisten kustannusten nousua.

Kärkihankeidea pohjautuu myös eduskunnan vuoden 2012 valtion talousarviomietintöön. Siinä painotimme sitä, että merkittäviä kansantaloudellisia säästöjä voidaan saada aikaan terveyttä edistävillä toimilla ja erityisesti lisäämällä liikuntaa.

Liikkumattomuuden hinta yhteiskunnalle on huomattava. Istuva elämäntapa lisää useita kansansairauksia ja ikääntymisestä aiheutuvia haasteita. Yhtä lailla vähäinen fyysinen aktiivisuus heikentää oppimistuloksia, lyhentää työuria, nakertaa työelämän tuottavuutta ja kilpailukykyämme ja lisää terveyseroja.

Vaikka liikuntaa harrastettaisiin vapaa-ajalla, muu osa päivästä on istumista päiväkodeissa, kouluissa, työpaikoilla ja ikäihmistien arjessa. Jo päivähoitossa lapset ovat paikallaan 60 % ajasta, ja työikäisillä aikuisilla vastaava luku on 80 %. Jo alle kolmi-

vuotiaiden fyysinen aktiivisuus on riittämätöntä. Tutkimukset osoittavat elämäntavan urautuvan jo tässä vaiheessa, ja liikkumaton elämäntapa vaikuttaa olevan erityisen pysyvä.

Ongelma on ilmeinen, mutta ratkaisukeinoja on olemassa. Kansanterveys 2.0 on mittava mahdollisuus kannustaa suomalaiset liikelle ja vahvistaa jokaisen suomalaisen terveyttä.

Sari Sarkomaa

Kelan valtuutettujen puheenjohtaja

Istuva elämäntapa lisää kansansairauksia ja ikääntymisen haasteita.

KUVA: KIMMO LEVONEN

NEA ILMEVALTA

Turvallisesti työkomennukselle

Työelämän kansainvälistyessä yhä useampi työnantaja lähettää työntekijöitään väliaikaisesti toiseen maahan. Lähetetyt työntekijät pysyvät lähtökohtaisesti Suomen sosiaaliturvan piirissä, mutta asian varmistaminen on työnantajan vastuulla.

Lakimies Antti Klemola kehottaa huolehtimaan etuuksista ajoissa.

1 MITÄ TYÖNANTAJAN KANNATTAA MUISTAA SUUNNITELLESSAAN TYÖNTEKIJÄN LÄHETTÄMISTÄ ULKOMAILLE, KELAN LAKIMIES ANTTI KLEMOLA?

Työnantajan vastuulla on hakea yhdessä työntekijän kanssa päätöstä työntekijän säilymisestä Suomen sosiaaliturvan piirissä. Hakemus lähetetään Eläketurvakeskukseen, jos työnantaja on lähettämässä työntekijän väliaikaisesti Euroopan unionin alueelle, Eta-maahan, Sveitsiin tai maahan, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus. Jos työntekijä on lähdeksi muihin maihin, hakemus lähetetään Kelaan.

2 MITEN PÄÄTÖSTÄ SOSIAALITURVAN PIIRISSÄ PYSYMESESTÄ HAETAAN? Eläketurvakeskuksen ja Kelan sivuilla on sähköinen hakemuslomake, jolla asia hoi-

tuu helpoimmin. Eläketurvakeskuksen ratkaisu sitoo Kela, eli työntekijä pysyy Kelan hallinnoiman sosiaaliturvan piirissä. Tieto ratkaisusta siirtyy ETK:sta reaaliaikaisesti Kelaan.

3 MITEN SOSIAALIVAKUUTUSMAKSUT MÄÄRÄYTYVÄT ULKOMAANKOMENNUKSEN AIKANA?

Jos työntekijä on suomalaisen työnantajan palveluksessa ja saa palkan Suomesta, työnantaja maksaa palkan sivukuluina olevat sosiaalivakuutusmaksut normaalisti.

4 KUINKA KAUAN TYÖNTEKIJÄ VOI PYSYÄ SUOMEN SOSIAALITURVAN PIIRISSÄ?

EU-alueelle suuntautuvissa komennuksissa päätös annetaan yleensä enintään kahdeksi vuodeksi. Muihin maihin lähtevistä päätös

voidaan tehdä viideksi vuodeksi ja jatkaa sitä jopa kymmeneen vuoteen. Jos työkomennus jatkuu oletettua pidempään, työnantajan täytyy hakea päätökselle jatkoa.

5 KOSKEEKO ELÄKETURVAKESKUKSEN PÄÄTÖS MYÖS TYÖNTEKIJÄN PERHEENJÄSENIÄ?

Työnantajan hakema päätös Suomen sosiaaliturvassa säilymisestä koskee vain asianomaista työntekijää. Jos hänen mukanaan on lähdeksi perheenjäseniä, heidän pysymistään suomalaisessa sosiaaliturvassa täytyy hakea erikseen Kelasta.

6 MITEN EU:N SOSIAALITURVA-ASETUS TOIMII?

Euroopan unionissa ei ole yhtenäistä sosiaaliturvajärjestelmää. Jäsenmaiden välisen liikkuvuuden edistämiseen on kuitenkin luotu sosiaaliturvan koordinaatiosäännöt.

EU-alueella työntekijät kuuluvat lähtökohtaisesti työskentelymaan sosiaaliturvaan. Jos kyseessä on Suomesta lähetetty työntekijä, perussääntö kumoutuu. Eläketurvakeskuksen päätöksellä kyseinen henkilö jää lähettävän maan eli Suomen sosiaaliturvan piiriin.

7 MITÄ TARKOITETAAN SOSIAALITURVASOPIMUSMAILLA?

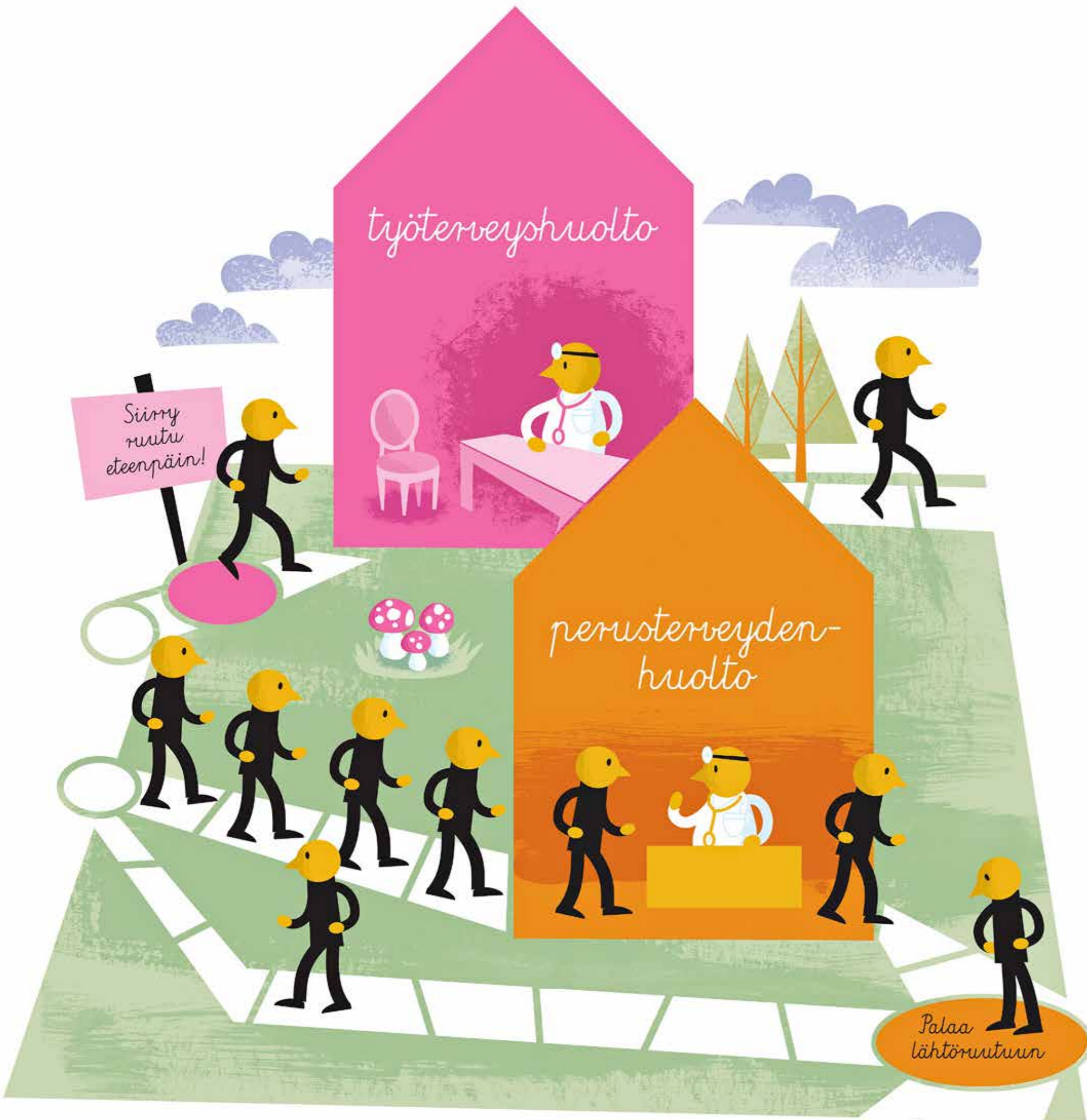
Suomella on sosiaaliturvasopimus Australian, Chilen, Intian, Israelin, Kanadan, Quebecin ja Yhdysvaltojen kanssa. Sopimusten sisältö vaihtelee maittain, ja ne kattavat vain osan sosiaaliturvasta.

8 MISTÄ SAA LISÄTIETOJA?

Kela ja Eläketurvakeskus ovat yhdessä laatineet oppaan nimeltä Sosiaaliturva, työeläke ja verotus työkomennuksen aikana. Opas on ladattavissa pdf-muodossa ETK:n ja Kelan nettisivuilta. ■

Hanna Moilanen

Lisätietoa: www.kela.fi > Ajankohtaista henkilöasiakkaalle > Maasta ja maahanmuutto > Täsmätietoa etuuksista ja vakuuttamisesta työkomennuksen aikana

Terveydenhuollon rahoitus kaipaa remonttia

Perusterveydenhuolto uhkaa näivettyä, kun työterveyshuolto ja erikoissairaanhoido jatkavat voittokulkuaan. Millä kustannuksilla kaikille suomalaisille saataisiin yhtä hyvä terveydenhoito kuin työterveyshuolto on?

TEKSTI Jukka Nortio KUVITUS Kati Närhi

Palkkatyötä tekevä suomalainen on etuoikeutetussa asemassa. Hänen suojanaan on lailla säädetty ja pääasiassa työnantajan maksama työterveyshuoltojärjestelmä. Minimissään työterveyshuolto kattaa säännölliset terveystarkastukset ja perustasoisien sairaanhoidon, josta vastaa useimmiten yksityisen sektorin terveystoimija.

Työterveyshuollon ulkopuolelle jää yhä suurempi osa kansalaisista. Alle kouluikäiset lapset, työttömät, yrittäjät, työkyvyttömät ja eläkeläiset kantoittavat terveyskeskusten odotushuoneita. Osa heistä turvautuu hätätilanteissa kaupallisten terveystoimijoiden palveluihin. Heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevilla valinnanvaraa ei ole, vaan he joutuvat odottamaan jopa viikkoja päästäkseen lääkärin puheille.

”Eriarvoistuminen on vakava ongelma perusterveydenhuollon eli lähipalveluiden ja avoterveydenhuollon osalta”, sanoo Kelan etuuspäällikkö Reija Jääskeläinen.

Erilaiset tehtävät

Työterveyshuollolla ja perusterveydenhuollolla on erilaiset tehtävät. Perusterveydenhuollon tulisi tarjota ehkäisevää ter-

veydenhoitoa sekä terveydenhuollon peruspalveluita äkillisissä sairauksissa, joissa ei tarvita erikoissairaanhoidon osaamista.

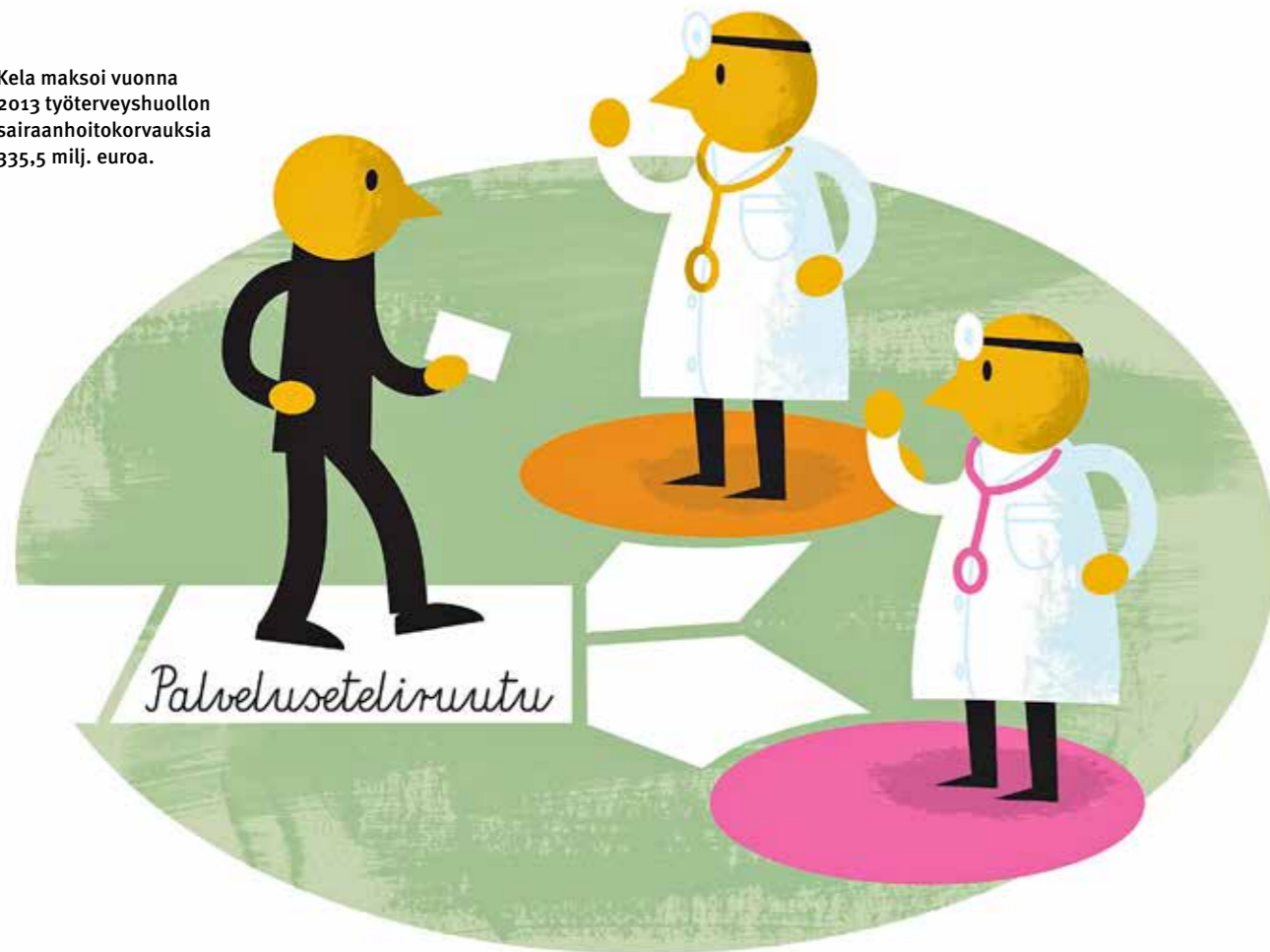
Työterveyshuollon roolina on kartoittaa työkykyä, vastata työkyvyn säilymisestä ja ehkäistä työperäisten sairauksien ja vammojen syntyä. Nämä tehtävät on määritelty työterveyslaissa.

Työterveyshuolto on kuitenkin kehittynyt työelämän muutosten myötä. Yhä useammin työterveyshuollon tavoitteena on perusterveydenhoito ja sairauksien ehkäiseminen.

Sekä työnantajat että työeläkevakuutusyhtiöt ovat kiinnostuneet ennaltaehkäisvästä työterveyshuollosta. Sen avulla halutaan estää sairauksien paheneminen ja kalliiksi käyvät työkyvyn menetykset ja enenaikaiset eläkkeelle siirtymiset.

Työterveyshuollon ja perusterveydenhuollon roolit ovat sekoittuneet, kun työterveyshuolto on ottanut hoitaakseen yhä suuremman osan työtä tekevästä väestöstä terveydenhuollosta. Monilla paikkakunnilla, joissa väestö on pääasiassa työikäistä, työterveyshuolto kattaa koko terveydenhuollon volyymin 30–40 %. Tämä osaltaan vähentää julkisen terveydenhuollon paineita.

Kela maksoi vuonna 2013 työterveyshuollon sairaanhoitokorvauksia 335,5 milj. euroa.

Vähemmän perusterveydenhuoltoa

Työterveyshuollon piirissä olevat käyttävät Kelan tutkimusten mukaan julkisen perusterveydenhuollon palveluita vain vähän. Erikoissairaanhoitoon palveluja he tarvitsevat huomattavasti harvemmin kuin julkisen terveydenhuollon varassa elävät.

”Kun ihmiset hoidetaan työterveyshuollossa ja heillä on säännölliset tarkastukset, vakavammat sairaudet huomataan ajoissa ja niitä päästään hoitamaan, ennen kuin tilanne pahenee”, kertoo terveydenhuollon rahoitusta kolmatta vuosikymmentä tutkinut Kelan tutkimusprofessori **Hennamari Mikkola**.

Työterveyshuollon voittokulku heijastuu myös kustannuksiin.

”Meillä on paljon tutkimustietoa, josta selviää, että työterveyshuollon kustannukset ovat nousseet selvästi nopeammin kuin perusterveydenhuollon”, Mikkola sanoo.

Yksityiset ja julkiset samalle viivalle

Perusterveydenhuollon aliresursointi erikoissairaanhoitoon verrattuna on jatkuva huolenaihe Kelassa. Aliresursointi johtuu kuntien rahanjaon raadollisuudesta.

”Erikoissairaanhoitosta on vaikea säästää, koska sairaanhoitopiiristä tulee hoitojen mukaiset laskut kunnille. Perusterveydenhuollosta karsitaan, kun jostakin on

säästettävä. Hyvinvoiva erikoissairaanhoito näivettää jatkuvasti perusterveydenhuoltoa. Perusterveydenhuoltoon on investoitu viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana aivan liian vähän. Tämän näkee erityisen selvästi, kun vertaa perusterveydenhuollon euromääriä erikoissairaanhoitoon”, Mikkola sanoo.

Kela on esittänyt tilanteen korjaamiseksi yksinkertaista mallia, jossa yksityisillä toimijoilla on suurempi vastuu perusterveydenhuollosta.

Tämän toimintatavan esimerkkinä voisi olla Tukholman malli, jossa ihmiset saavat itse vapaasti valita yksityisten ja julkisten palveluntuottajien välillä ja kaupunki maksaa laskun. Keskitetty Kelan organisoima palvelusetelijärjestelmä parantaisi valinnanvapautta Suomessa.

”Meidän tulisi järjestää palvelut niin, että raha seuraisi potilasta, jolloin yksityiset ja julkiset palveluntarjoajat olisivat samalla viivalla ja Kelan kautta hoidettaisiin sairauskulujen korvaaminen”, Jääskeläinen sanoo.

Omalääkärijärjestelmä ei asetu Suomeen

Omalääkärijärjestelmällä on pitkät perinteet muun muassa Tanskassa ja Norjassa. Siellä omalääkärit ovat yksityistä vastaanottoaan pitäviä ammatinharjoittajia, jotka myyvät palvelujaan kunnille.

Suomessa omalääkärijärjestelmä oli käytössä vuosituhatien kummallakin puolella.

”Lääkärit eivät ole valmiita siirtymään samalla tavalla yksityisyrityksiksi kuin muissa Pohjoismaissa. Työterveyshuollon ja kunnallisen perusterveydenhuol-

lon isoilla yksiköillä on Suomessa pitkät perinteet”, Mikkola sanoo.

Omalääkärijärjestelmän on todettu tehostavan ja parantavan hoidon laatua. Lääkäri tuntee potilaansa terveyshistorian jopa vuosikymmenten ajalta.

Omalääkäriajatus toteutuu kuitenkin osittain jo nyt. Kaikilla suomalaisilla on oikeus valita terveysasemansa, ja työterveyshuollossa on yleensä nimetyt lääkärit, jotka hoitavat yhden työnantajan potilaita.

Kaikki uudistetut eurooppalaiset rahoitusmallit ovat jo keskitettyjä.

Lisää kilpailua

Raha seuraa potilasta -malli lisää kilpailua perusterveydenhuollon palveluntuottajien välillä.

”Kilpailu haastaisi julkisen terveydenhuollon arvioimaan omaa toimintatapaansa. Onko se aikansa elänyt, ja pystyykö julkinen terveydenhuolto uudistumaan”, Mikkola sanoo.

Miksi näin ei sitten tehdä?

”Tämä on poliittinen ongelma. Yksityissektorin hyödyntäminen on koettu vaikeaksi asiaksi. Tämä näkyy selvästi muun muassa siinä, että yksityisen sektorin Kela-korvauksia on pienennetty viimeiset kaksikymmentä vuotta”, Mikkola sanoo.

Keskitetty rahoitus toimii

Suomessa ei ole lähdetty kehittämään kansallista terveydenhuollon rahoitusmallia. Kelan ja Sitran esittämä malli ei ole saanut poliittisia päättäjiä taakseen.

”Kansallinen rahoitusmalli mahdollistaisi muun muassa perusterveydenhuollon ja työterveyshuollon integroinnin samaan järjestelmään. Tämä malli murtaisi kuntakeskeisen toimintatavan ja on siksi kohdannut valtavaa vastustusta”, Mikkola sanoo.

Monissa muissa maissa, kuten Isossa-Britanniassa ja Virossa, kansallinen terveydenhuollon rahoitusmalli on toteutettu ja siitä on saatu jo vuosien ajan hyviä kokemuksia.

”Kaikissa maissa, joissa järjestelmiä on uudistettu, on päädytty keskitettyihin järjestelmiin. Tällainen malli vaatisi Suomessa aikamoista rohkeutta poliittisilta päätöksentekijöiltä. Ratkaisun syntymiseen saatetaan tarvita uusi päätöksentekijöiden sukupolvi, mikä vie ainakin 20 vuotta”, Mikkola veikkaa.

Terveydenhuollon uudistuksen keskeinen kysymys on, kuka saa päättää rahanjaosta.

”Onko oikein, että 319 kuntaa päättää rahanjaosta, samalla kun ihmiset tarvitsevat erilaisia palveluita useilla paikkakunnilla? Eikö olisi järkevämpää, että meillä olisi valtakunnallinen järjestelmä, joka päättää sekä rahanjaosta että palvelujen kehittämisestä? Olisiko meidän vihdoin aika luopua kunnallisesta päätäntävallasta ja uudistaa kerralla koko malli”, Jääskeläinen kysyy. ■

Miljardisäästöt mahdollisia

Julkinen terveydenhuollon menot olivat 18,5 miljardia euroa vuonna 2013 eli keskimäärin 3 400 euroa jokaista suomalaista kohden. Erikoissairaanhoito haukkasi kakusta suurimman osan eli 6,8 miljardia ja perusterveydenhuolto 3,8 miljardia.

Kunnallissalan kehittämissäätiön tuore tutkimus vertailee kuntien ja sairaanhoitopiirien kustannustehokkuutta ja palveluiden vaikuttavuutta. Tutkimuksen mukaan Suomessa voidaan säästää vuosittain 3,3 miljardia euroa, jos koko maassa toimitettiin yhtä fiksusti ja tehokkaasti kuin 15 parhaassa kunnassa. Pienemmälläkin toimintatavan korjauksilla päästäisiin helposti 1,5 miljardin säästöihin.

Aalto-yliopiston tuotantotalouden professori **Paul Lillrank** vertaa terveydenhuoltoa vähittäiskauppaan ja teollisuuden, painottaen kysyntään vastaavaa tarjontaa ja tehokkuudella saatavaa kilpailuetua.

Lillrankin mielestä kriittinen kysymys on, kuinka palvelutuotanto järjestetään.

”On oltava selkeä taho, joka kertoo, kuinka paljon rahaa on ja mitä pitää saada aikaan. Tämä taho sanoo, että keppi heiluu, jos tulosta ei synny ja jos tulosta syntyy, jaetaan porkkanaita.”

Työterveyshuollossa tilanne on toinen. Siellä käytetään sekä keppiä että porkkanaa.

”Työnantajalla on vakava taloudellinen intressi saada ihmiset terveiksi ja töihin. Palvelutuottajia kilpailutetaan, niiden toimintaa seurataan ja tarvittaessa toimittajaa vaihdetaan.”

Lillrank ihmettelee, mihin palveluiden järjestäjää ylipäätään tarvitaan. Hän kannattaa Ruotsissa käytössä olevaa raha seuraava potilasta -mallia. Siinä potilaalla on valta päättää, mistä hän hankkii palvelunsa.

Tällä toimintatavalla säästetään jopa 20–30 % samalla kun säilytetään nykyinen palvelutaso. Lillrank laskee. Euroissa tämä tarkoittaisi 4–6 miljardia euroa vuodessa.

Myös lääkärit tarvitsevat apua sairauslomien pituuksien määrittelyssä, muistuttaa Jan Schugk.

Sairauslomien leikkaus voi tuoda miljardisäästön

Suomalainen talouselämä odottaa sairauslomajärjestelmän remontista tuottavuusloikkaa. Sairauslomien pituuksiin voitaisiin kuitenkin vaikuttaa jo nyt olemassa olevin keinoin.

TEKSTI Johanna Hytönen KUVAT Juuso Paloniemi

Suomalainen sairauslomakäytäntö on herättänyt vilkasta keskustelua viime vuosina. Toisten mielestä töissä ollaan liian usein sairaudesta huolimatta. Toiset taas haluaisivat lyhentää työnantajan kustannuksella pidettävää sairauslomaa.

”Vuonna 2013 sairauslomat aiheuttivat jäsenyrityksillemme 4,1 %:n työajan menetyksen”, kertoo Elinkeinoelämän keskusliiton asiantuntijalääkäri Jan Schugk.

Schugk arvioi, että prosenttiluku merkitsee käytännössä noin 50 000:ta työvuootta.

Teollisuuden työnantajia edustavan Elinkeinoelämän keskusliiton kiinnostus sairauspoissaoloja kohtaan on ymmärrettävä, sillä teollisuudessa poissaolojen vaikutus näkyy suoraan yritysten tuloksessa. Teollisuustuotannossa syntyvää vajetta ei voi korvata samaan tapaan kuin vaikka asiantuntijatehtävissä, joita työntekijä voi kirjata kiinni sairauslomalta palattuaan.

Tavoitteena tulosparannus

Sairauslomien todellisia kustannuksia on vaikea arvioida. Laskemista vaikeuttaa muun muassa se, ettei lyhyitä sairauslomia tilastoida valtakunnallisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on laskenut

sairauspoissaolojen kustannuksia viimeksi vuodelta 2012. Silloin niiden arvioitiin aiheuttavan 3,4 miljardin euron menetyksen vuodessa. Pitkiä sairauslomia on eniten teollisuudessa, kuljetusalalla sekä kauppan ja hoitoalan työpaikoissa.

”Jos tästä summasta voitaisiin vähentää miljardi, se parantaisi työn tuottavuutta merkittävästi”, Schugk muistuttaa.

Omailmoitus on jo vähentänyt poissaoloja keskimäärin 1–2 päivällä.

Muut Pohjoismaat ajavat ohii

Suomalaisten terveys on parantunut viimeisten parinkymmenen vuoden aikana, mutta tämä ei näy sairauslomatilastoissa. Sairauspoissaolojen määrä on Suomessa pysynyt jokseenkin samalla tasolla 1980-luvulta lähtien. Muissa Pohjoismaissa poissaolot ovat sen sijaan vähentyneet 30–50 %.

”Sairauslomien määrä pitäisi Suomessa saada laskuun, jotta tuottavuutemme paranisi. Asia on erityisen tärkeä senkin vuoksi, että Suomi on elänyt jatkuvassa rakennemuutoksessa sotien jälkeen, jolloin siirryimme nopeassa tahdissa maatalousyhteiskunnasta palveluyhteiskuntaan. Syrjäseutujen kunnat maksavat rakennemuutoksen hintaa heikkenevillä palveluilla”, painottaa Kelan tutkimusosastosta vastaava johtaja Mikael Forss.

Suomeen haetaan nykyään näkemystä muun muassa naapurimaista. Ruotsissa sairauslomakäytäntöä on uudistettu siten, että työntekijä ei saa sairautensa ensimmältä eli karenssipäivältä palkkaa lainkaan. Sairauslomapäiviltä maksetaan palkasta 80 % hieman työehtosopimuksesta riippuen. Vastapainoksi työntekijällä on vuodessa 7 työpäivän subjektiivinen poissaolo-oikeus. Työntekijä voi siis työnantajan kanssa sopimalla olla yhteensä seitsemän palkallista työpäivää poissa töistä.

Kaikki keinot otettava käyttöön

Sairauspoissaoloihin on pyritty vaikuttamaan myös muilla keinoin kuin puuttamalla sairausloma-oikeuteen. Espoon kaupunki kertoi vuoden 2013 vuosikertomuk-

Myös johtamisen laatu näkyy
sairauslomien määrässä,
kertoo Mikael Forss.

nessaan, että kaupungin keskimääräinen sairauspoissaolo henkilöä kohti väheni yhdellä päivällä vuodessa, kun työpaikoilla kiinnitettiin huomiota työhyvinvointiin. Sairauslomien kulut ovat kunnissa vuosittain arviolta 16–18 milj. euroa.

Yleistynyt omailmoituskäytäntö on niin ikään vähentänyt sairauspoissaoloja keskimäärin 1–2 päivällä vuodessa. Lyhyitä poissaoloja on Työterveyslaitoksen mukaan eniten alle 35-vuotiailla työntekijöillä ja pidempiä poissaoloja vanhimmilla työntekijöillä.

Osasairauspäivärahaa käytetään vähän

Mikael Forss ja Jan Schugk muistuttavat, että jo nyt on olemassa työkykyä tukevia etuuksia, kuten osasairauspäiväraha. Se voisi edistää työhön palaamista, mutta vain

noin 15 000 henkilöä vuosittain käyttää mahdollisuutta hyväkseen.

Sairauslomia saadaan tutkimusten mukaan vähennettyä myös hyvällä johtamisella.

”Työnjohtoa pitäisi kouluttaa esimerkiksi ongelmien ennaltaehkäisyyn, osatyökyvyn mahdollisuuksiin sekä ikäjohtamiseen, jotta saataisiin työkykyinen väestö kokonaisuudessaan tuottavaan työhön”, Forss jatkaa.

Schugk kiinnittäisi huomiota myös sairauslomia määräävien lääkäreiden työhön.

”Lääkärien tueksi olisi hyvä luoda suositus siitä, minkä pituinen on tarvittava sairausloma eri sairauksissa tai vammoissa. Lääkärien määräämien sairauslomien pituuksissa on valtakunnallisesti melkoista hajontaa, ja sairauslomien vaikutuksesta toipumiseen on olemassa hyvin vähän tutkimustietoa”, hän toteaa.

Työnjohtoa
pitäisi kouluttaa
osatyökyvyn
hyödyntämiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön nimittämä työryhmä pohtii parhaillaan Työterveyslaitoksen johdolla suositusten laatimista. Ohjeistus voitaisiin Schugkin mielestä liittää esimerkiksi Käypä hoito -suositukseen. Se on valtakunnallisen Käypä hoito -toimikunnan tuottama sairauskohtainen hoitosuositus, joka perustuu tutkimustietoon. ■

Enimmäistukiajan pidennyksistä apua

Korkeakoulututkinnon enimmäistukiajan pidennyksen perusteella on viime vuosina maksettu opintotukea noin 1,8 milj. euroa vuodessa. Pidennyksistä näyttäisi selvityksen mukaan olevan apua valmistumisessa.

ANNA KOSKI-PIRILÄ
Suunnittelija
Kelan aktuaari- ja tilasto-osasto

ENIMMÄISAIKA korkeakouluopiskelijan opintotuella on säädetty laissa. Jos opiskelija ei pysty suorittamaan tutkintoaan loppuun sen puitteissa, hänelle voidaan tietyin edellytyksin myöntää pidennys tutkintokohtaiseen enimmäisaikaan.

Tukiaikaa voidaan pidentää yhteensä enintään 9 tukikuukautta, jotta opiskelija voi suorittaa tutkintonsa loppuun. Pidenysten määrän arvioidaan kasvavan tulevina vuosina, koska enimmäistukiaikoja on lyhennetty.

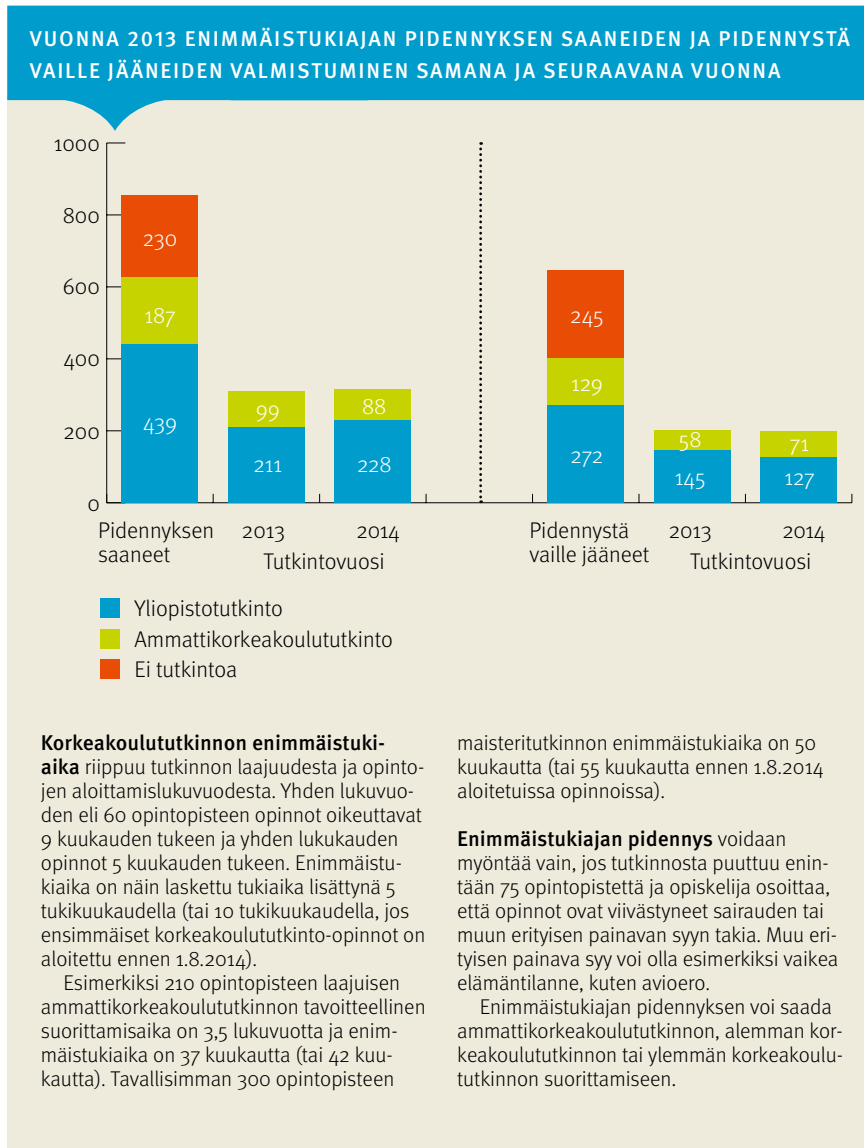
Vuonna 2014 tukiajan pidennys myönnettiin 967 korkeakouluopiskelijalle (60 % hakijoista) ja evättiin 649 hakijalta. Edellisvuonna pidennys myönnettiin 856:lle (57 % hakijoista) ja evättiin 646:lta. Vuonna 2013 pidennyksen saaneista 70 % oli yliopisto-opiskelijoita ja vuonna 2014 jo 75 %.

Pidennys hyödytti kolmea neljästä

Selvitimme, kuinka moni opiskelija saa suoritettua korkeakoulututkintonsa loppuun sen jälkeen, kun hänelle on myönnetty opintotuen enimmäistukiajan pidennys. Selvitystä varten poimittiin vuonna 2013 tehdyt opintotukipäätökset, joissa oli myönnetty tai evätty enimmäistukiajan pidennys. Näistä päätöksistä muodostettiin aineisto, johon yhdistettiin oppilaitosten Kelaan toimittamat tutkintotiedot vuosina 2013 ja 2014 suoritetuista korkeakoulututkinnoista.

Lähes kolme neljäsosaa vuonna 2013 enimmäistukiajan pidennyksen saaneista teki korkeakoulututkintonsa valmiiksi samana tai seuraavana vuonna. Pidennyksen saaneista tutkinnon suoritti useampi (73 %) kuin niistä, joilta pidennys oli evätty (62 %).

Ammattikorkeakouluissa ero pidennyksen saaneiden hyväksi oli suurempi kuin yliopistoissa: Ammattikorkeakoulututkinnon suoritti samana tai seuraavana vuonna

Korkeakoulututkinnon enimmäistukiaika riippuu tutkinnon laajuudesta ja opintojen aloittamisluvuvuodesta. Yhden lukuvuoden eli 60 opintopisteen opinnot oikeuttavat 9 kuukauden tukeen ja yhden lukuvuoden opinnot 5 kuukauden tukeen. Enimmäistukiaika on näin laskettu tukiaika lisätynä 5 tukikuukaudella (tai 10 tukikuukaudella, jos ensimmäiset korkeakoulututkinto-opinnot on aloitettu ennen 1.8.2014).

Esimerkiksi 210 opintopisteen laajuisen ammattikorkeakoulututkinnon tavoitteellinen suorittamisaika on 3,5 lukuvuotta ja enimmäistukiaika on 37 kuukautta (tai 42 kuukautta). Tavallisimman 300 opintopisteen

maisteritutkinnon enimmäistukiaika on 50 kuukautta (tai 55 kuukautta ennen 1.8.2014 aloitetuissa opinnoissa).

Enimmäistukiajan pidennys voidaan myöntää vain, jos tutkinnosta puuttuu enintään 75 opintopistettä ja opiskelija osoittaa, että opinnot ovat viivästyneet sairauden tai muun erityisen painavan syyn takia. Muu erityisen painava syy voi olla esimerkiksi vaikea elämäntilanne, kuten avioero.

Enimmäistukiajan pidennyksen voi saada ammattikorkeakoulututkinnon, alemman korkeakoulututkinnon tai ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen.

73 % pidennyksen saaneista ja 57 % niistä, joilta pidennys oli evätty.

Yliopistotutkinnon suoritti 73 % pidennyksen saaneista ja 65 % niistä, joilta pidennys oli evätty. Pidennyksen saaneiden suorittamista yliopistotutkinnoista hieman yli puolet oli alempia korkeakoulututkintoja.

lällä ei ole suurta merkitystä

Sekä pidennyksen saaneet että pidennystä hakeneet mutta vaille jääneet olivat keskimäärin 27-vuotiaita (mediaani-ikä).

Pidennyksen saaneista tutkinnon suorittaneet olivat pidennyspäätöksen saadessaan keskimäärin hieman nuorempia kuin ne, jotka eivät suorittaneet tutkintoa samana tai pidennyspäätöstä seuranneena vuonna.

Sekä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden että alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden tutkintoiaan mediaani oli 27. Pidennystä vaille jääneet suorittivat ylempään korkeakoulututkinnon keskimäärin nuorempina (mediaani 27) kuin pidennyksen saaneet (mediaani 28). ■

SAK:n Sinikka Näätsaari ja
EK:n Ilkka Oksala vaikuttivat
yhteiskuntasopimusneuvottelujen
taustajoukoissa.

Joustavuus tuo talouskasvua

Työmarkkinajärjestöjä edustavat Sinikka Näätsaari ja Ilkka Oksala ovat yllättävän yksimielisiä siitä, millä keinoin suomalainen hyvinvointi jatkuu tulevaisuudessakin.

TEKSTI Johanna Hytönen KUVAT Juuso Paloniemi

Sosiaalitulo oli Sinikka Näätsaaren ja Ilkka Oksalan mielestä hyvä alku yhteiselle sopimiselle.

Ilkka Oksalan ja Sinikka Näätsaaren tiet kohtasivat ensimmäisen kerran parikymmentä vuotta sitten. Valtakunnallisessa nuorisokomiteassa he edustivat poliittisia nuorisojärjestöjä.

Tänä syksynä he vaikuttivat toteutumatta jääneen yhteiskuntasopimuksen taustajoukoissa vastakkaisilla puolilla Helsingin merenlahtea. Heitä yhdistää syvä huoli siitä, miten Suomen talouskasvu ja työpaikat voitaisiin turvata nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestön (SAK) sosiaaliasioiden päällikkö Sinikka Näätsaari ja Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) työmarkkinoista vastaava johtaja Ilkka Oksala tekivät yhteistyötä myös vuonna 2007 nimitetyssä Sata-komiteassa. Matti Vanhasen toisen hallituksen perustaman työryhmän tavoitteena oli sosiaaliturvan kokonaisuudistus. Työ jäi osittain kesken,

kun rahat loppuivat, eikä kaikkia uudistuksia pystytty heti toteuttamaan.

”Saimme kuitenkin viime vaalikaudella toteutettua Sata-komitean ehdotuksista perusturvan parannuksia, kuten asumistuen uudistuksen ja takuueläkkeen”, muistelee Näätsaari.

”Nyt huolettaa eniten eriarvoistuminen. Suomi menestyy vain, jos kaikki työkykyiset ovat mukana työelämässä”, hän korostaa.

Sosiaalituloa ei noudatettu

Vuoden 2010 työmarkkinajärjestöjen yhteinen sosiaalitulo oli Näätsaaren mielestä hyvä alku yhteiselle sopimiselle sosiaalikeskustelussa. Merkittävä osa sopimusta oli hänen mukaansa työttömien aktiivointi.

”Työllistämiseen varattuja palkkatukirahjoja ei kuitenkaan ole ollut riittävästi, eikä niistä ole päätetty hyvissä ajoin, toisin kuin esitettiin”, Näätsaari muistuttaa. ”Jos palk-

katukeen resursoitaisiin riittävästi, se tukisi talouskasvua ja työllisyyttä.”

Näätsaari kehottaa nyt pohtimaan, miten työllisyyttä voitaisiin edistää kannustinloukkuja poistamalla.

”Pitäisi esimerkiksi miettiä, voiko lomautuksen aikana opiskella ja onko asumistuen loputtava heti, kun tuensaaja on työllistynyt. Kannustaisiko porrastettu tuen poistaminen tarttumaan työhön helpommin?” hän pohtii.

Yrittäjälle työttömyysturva ei ole Näätsaaren mielestä oikea tukimuoto. Sen sijaan pitäisi kehittää starttirahaa.

”Ja jos perustuloa halutaan kokeilla, siitä voisivat hyötyä pitkään työttömänä olleet henkilöt, jotka olisivat aiemmin olleet eläketuen piirissä. Perustulo voisi tuoda itsekunnioituksen ja varmuuden tulevaisuudesta työttömille, joiden työllistyminen on epätodennäköistä”, Näätsaari pohtii.

Hän muistuttaa lisäksi, että nuorten on edelleen vaikea päästä työelämään kiinni. Pätkätyö ei ole viime vuosina yleistynyt, mutta sitä tekevät yhä useammin nuoret.

”Pätkätyö on yhteiskunnallinen ongelma myös sen vuoksi, että se vaikuttaa kulutukseen ja hillitsee kotitalouden hankintoja. Jatkuva rekrytointi on myös työnantajalle raskasta ja tehotonta puuhaa”, hän jatkaa.

Sata-komitean vahva perintö

Ilkka Oksala muistelee Sata-komiteaa ja myöhempää sosiaalituloa hyvinä yhteistyömuotoina.

”Sata-komiteassa oli selkeästi eri linjojen edustajia. Toiset halusivat parantaa sosiaaliturvan kattavuutta ja toiset työn kannustavuutta” hän summaa.

Saavutettuja tuloksia hän pitää jokseenkin hyvinä mutta muistuttaa, että nyt on uusi haasteiden aika. Näätsaaren tapaan hän

”Sosiaaliturvan pitää olla sellainen, että työtön työnhakija uskaltaa ottaa työtä vastaan.”

perää toimia, joilla työn vastaanottaminen tehtäisiin houkuttelevammaksi kuin työttömyysturvan varassa eläminen.

”Sosiaaliturvan pitää olla sellainen, että työtön työnhakija uskaltaa ottaa työtä vastaan. Tarvitaan lisää hallinnollista joustavuutta”, hän korostaa.

Suurin riski kannustinloukuille on Oksalan mielestä alueilla, joilla asuminen on kallista. Se tekee helpommin riippuvaiseksi esimerkiksi asumistuesta.

Työnhakuun kannustettava

Työn houkuttelevuuden lisäämiseksi Oksala ehdottaa konkreettisia toimia.

”Etuuksien tulosidonnaisuutta pitäisi lieventää. Maan hallitus on esittänyt ohjelmassaan, että ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen kannustavuutta parannetaan”, hän muistuttaa.

Ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen edellytyksenä olevaa vähimmäistyössäoloaika olisi hänen mukaansa pidennettävä. Oksala uskoo, että nämä toimenpiteet ajaisivat nopeammin työnhakuun. Pitkään työssä olleiden työttömien työnhakijan edut voisivat olla nuorten etuja paremmat, sillä nuori työntekijä työllistyy helpommin.

Oksala ei innostu yrittäjyyden tukemisesta työttömyyden ja yrittäjyyden välisenä siirtymäaikana. Se väärinäisi hänen mukaansa kilpailua.

”Työttömyysturvan aikana karttuvalle tulolle on jo 300 euron suojaosa. Työttömyysturva on taloudellinen tuki työnhaussa eikä sitä saa sotkea yritystukeen”, hän korostaa.

Suomesta tehtävä houkutteleva

Oksala on seurannut 1990-luvulla alkaneen poikkeuksellisen talouskasvun seurauksia.

”Nokian vanavedessä syntynyt menestystarina teki meistä suuria. Se toi myös verotuloja, joiden varaan luotiin hyvinvointipalveluja, joihin ei ole taantumassa varaa”, Oksala kiteyttää hyvinvoinnin uhkakuvat.

Yhtenä pahimmista ongelmista Oksala pitää vuoden 2008 jälkeen annettuja palkankorotuksia, jotka ovat hänen mukaansa täysin ylimoitettuja. Hän ottaa päinvastaiseksi esimerkiksi Saksan, jossa palkan korotukset ovat olleet maltillisia ja talouskasvu on jo käynnissä.

”Sosiaaliturva pitää mitoitaa sen mukaan, mihin on varaa. Työeläkejärjestelmässä tätä on jo noudatettu”, hän muistuttaa.

Hyvinvointipalvelujen tuottamiseksi sote-uudistus on Oksalan mukaan välttämätön.

Talouskasvun kannalta olisi hänen mielestään myös tarpeen, että Suomesta tehtäisiin houkutteleva paikka sijoittaa.

”Emme saa ylihinnoitella itseämme liian kovalla verotuksella”, hän korostaa. ■

Onnistumisia ja kaurakeksejä

Sinikka Näätsaari on nähnyt käytännön sosiaalityössä, kuinka pienestä asiasta voivat olla kiinni. Uransa hän aloitti sosiaalityöntekijänä keskellä 1990-luvun synkintä lamaa.

Erityisesti hänelle on jäänyt mieleen työtön miesasiakas, joka oli juuri eronnut puolisoistaan. Näätsaari kannusti miestä lähtemään yrittäjäksi. Miehen omanarvontunto kohosi, kun myös ruoanlaittotoito kehittyi kokkikursilla. Työllistymisensä jälkeen mies toi sosiaalityöntekijälle maistiaisiksi tekemiään kaurakeksejä.

Työ kuljetti Näätsaaren myöhemmin SAK:hon. Lisäksi hän on työskennellyt muun muassa peruspalveluministerin valtiossihteerinä.

Etelärannan Mannerheim

Ilkka Oksala siirtyi elokuussa Apteekkariliitosta EK:hon työmarkkinaveteraani **Lasse Laatusen** seuraajaksi. Mukana tuli marsalkka Mannerheimin kehystetty muotokuva, joka nyt seuraa katseellaan ohikulkijoita Oksalan työhuoneen lasiseinän läpi.

Ennen Apteekkariliittoa Oksala työskenteli muun muassa valtiossihteerinä ja kokouksen eduskuntaryhmän pääsihteerinä.

Sekä Sinikka Näätsaari että Ilkka Oksala ovat Kelan hallituksen jäseniä.

Yhteistyö ei synny itsestään

Asiakasyhteistyö Kelan ja sosiaali- ja terveydenhuollon välillä hyödyttää kaikkia osapuolia. Erityisesti tämä näkyy Kela-neuvonnassa.

HENKILÖKOHTAINEN KELA-NEUVONTA on suunnattu niille henkilöille, jotka sairauden tai vamman vuoksi tarvitsevat erityistä tukea.

Kun Kelassa, terveydenhuollossa tai sosiaalitoimessa tunnustetaan henkilön erityisen tuen tarve ja mikäli tämä antaa suostumuksensa, tiedot välitetään alueen Kela-neuvojalle. Neuvoja kutsuu tarvittaessa asiakkaan palvelutarpeen arviointiin. Tätä tapaamista ennen on toivotavasti jo tehty sidosryhmäyhteistyötä eri organisaatioiden välillä.

Asiantuntijatiedon hyödyntäminen on haastavaa sektoroidussa palvelujärjestelmässä. Asiakasyhteistyön vahvuudet kyllä tunnustetaan ja tunnustetaan. Se mahdollistaa moniammatillisen keskustelun yhteisen asiakkaan tilanteesta. Lisäksi yhteistyö vähentää samojen tietojen kartoittamista useaan kertaan ja palveluprosessin eriaikaisuutta.

Asiakasyhteistyö onnistuu, kun sitä valmistellaan tekemällä strategia ja palveluprosessit ja verkostoitumalla organisaatorajojen yli. Verkostomaisten työtapojen vakiinnuttaminen on vaativaa ja edellyttää, että resursseja on riittävästi.

Ellei yhteyshenkilöitä ole nimetty tai suoria yhteydenottokanavia sovittu, vuorovaikutus ei välttämättä suju. Niukkojen resurs-

sien vuoksi ei aina ole mahdollista järjestää työntekijöiden välisiä palaverieja, vaikka kasvotusten tapaaminen helpottaa yhteistyötä ja kokoaa yhteen sirpaleista asiantuntijatietoa.

*Ellei yhteyshenkilöitä
ole nimetty,
vuorovaikutus ei
välttämättä suju.*

Yhteistyö maksaa itsensä takaisin prosessin nopeutumisenä, onnistuneina kuntoutuksina sekä hylkäävien etuus- ja palveluratkaisujen vähenemisenä. Valitettavasti palvelujärjestelmän osien välinen integraatio ei vielä toteudu kaikilta osin.

Asiakastyötä tekevät henkilöt eivät voi luoda sidosryhmäsuhteita, vaan tässä tarvitaan johtoportaan apua. On myös varottava, ettei työntekijöitä normiteta liikaa. Pal-

velun joustavuus ja asiakaslähtöisyys vaativat aina mahdollisuuskia reagoida tilanteeseen ammatillisen arvion perusteella.

Sosiaali- ja terveystieteiden sidosryhmäyhteistyö hyödyttää kaikkia, sillä se parantaa palveluiden saatavuutta ja vähentää byrokratiaa. Integroivien työtapojen vakiinnuttaminen vaatii kuitenkin myös rakenteellisia uudistuksia, jotka eivät ole minkään yksittäisen organisaation ratkaistavissa.

Iris Annala

Korkeakouluharjoittelija Kelan tutkimusosastolla

Matkakorvauksiin tulossa kokeilu

Uusi hallitus jatkaa edeltäjänsä aloittamaa henkilöliikenneuudistusta. Selvitys oululaisten Kelalta saamista matkakorvauksista vuodelta 2013 kertoo, että suuri osa niistä maksetaan henkilöille, joilla on oikeus myös vammaispalvelulain mukaisiin matkoihin.

PÄIVI TILLMAN

tutkija, Kelan tutkimusosasto

JANI MIETTINEN

tutkija, Kelan tutkimusosasto

SELVITIMME VPL-kuljetusten käyttäjiä ja heidän tekemiään sairausvakuutuksen korvaamia matkoja laajasta Oulusta koskevasta tutkimusaineistosta. Aineistossa oli 202 000 oululaista, ja heistä 3 220 henkilöllä oli VPL-oikeus. Heistä kaksi kolmesta oli 65-vuotiaita tai vanhempia. Kelan matkakorvauksia sai kaikkiaan 16 100 henkilöä, joista 7 300 sai korvauksia taksimatkoista.

VPL-kuljetukset ja Kelan korvaamat matkat kohdistuvat paljolti samoille henkilöille. Lähes kahdella kolmesta VPL-asiakkaasta oli Kelan korvaamia matkoja. Kaikista oululaisista niitä oli vain 7 %:lla.

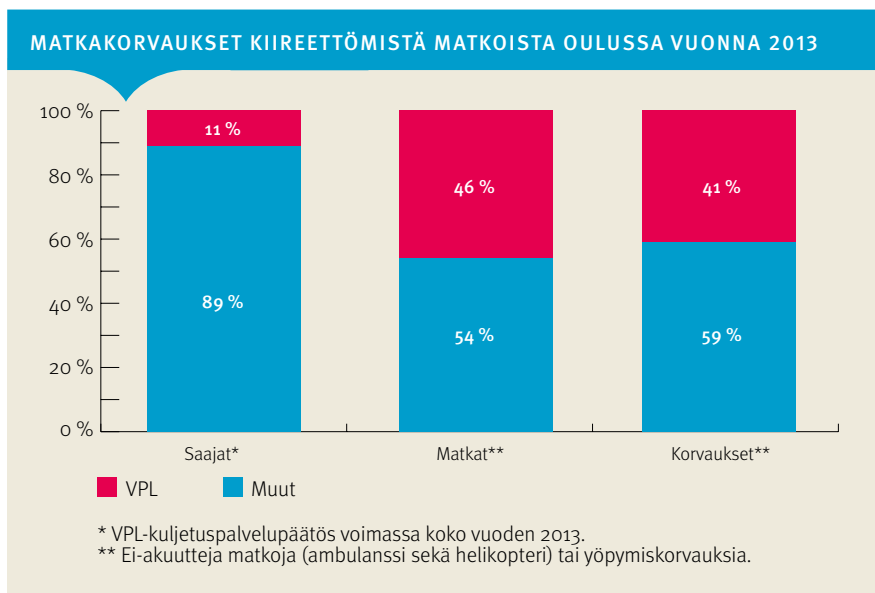
VPL-asiakkaat tekivät lähes puolet (46 %) Kelan oululaisille korvaamista kiireettömistä matkoista. Matkakorvauksista 41 % kertyi heidän matkoistaan. Osuus oli suuri etenkin invataksimatkoissa. Niistä peräti 89 % oli VPL-päätöksen saaneiden henkilöiden tekemiä.

67 000:sta Kelan korvaamasta taksimatkaista 37 000 oli VPL-asiakkaiden. Samana vuonna kunnan korvaamien VPL-kuljetusten määrä Oulussa oli 160 000.

Nämä Oulua koskevat tulokset eivät ole yleistettävissä koko maahan. Maaseutukunnassa muiden Kela-matkakorvausten käyttäjien osuus matkoista ja korvauksista on todennäköisesti paljon suurempi kuin yliopistosairaala-kaupungissa, jossa on lyhyet etäisyydet, hyvät liikenneyhteydet ja nuori väestö. VPL-asiakkaiden osuudet olisivat todennäköisesti tuntuvasti pienemmät.

Tilaukset keskitetään

Tähän asti Kelan korvaamat matkat ja VPL-matkat on hoidettu erillisinä. Kela on vii-

Mihin vammaispalvelulaki oikeuttaa?

Kela maksaa sairausvakuutuslain perusteella korvauksia sairaanhoitoon ja kuntoutukseen liittyvien matkojen kustannuksista. Kunnan on puolestaan vammaispalvelulain (VPL) perusteella järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut vapaa-aikaan, opiskeluun tai työssäkäyntiin liittyviin matkoihin.

VPL-matkoihin on oikeus henkilöllä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei voi käyttää vammansa tai sairautensa vuoksi julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suurta vaikeuksia. Oikeuden myöntää asuinkunta. Matkoista peritään enintään julkisen liikenteen mukainen maksu, ja ne ajetaan usein taksilla. VPL-matkoja ei lain mukaan saa käyttää muiden lakien perusteella korvattaviin matkoihin, kuten Kelan korvaamiin matkoihin.

me vuosina keskittänyt sairausvakuutuslain mukaan korvattavien taksimatkojen tilaukset alueellisiin tilauskeskuksiin, mikä parantaa mahdollisuuksia järjestää yhteiskuljetuksia. Näillä onkin saatu aikaan säästöjä. Samaan tilauskeskukseen voisi sopia muutakin. Kela on ilmaissut halunsa hoitaa myös kuntien nyt hoitamat, VPL:n mukaiset kuljetukset. Tästä on suunniteltu kokeilua kahdella alueella. Niissä kuntien VPL-kuljetusten ja Kelan korvaamien matkojen tilaukset keskitetään samaan keskukseseen ja näitä matkoja yhdistellään myös keskenään.

VPL-kuljetusten ja Kelan nyt korvaamien matkojen kohderyhmät ovat usein samat, mutta matkat ovat luonteeltaan erilaisia. VPL-matkat ovat usein suhteellisen lyhyitä matkoja lähialueella. Sen sijaan Kelan korvaamat matkat ovat useimmiten pidem-

piä matkoja esimerkiksi yliopistosairaalaan.

Väestön ikääntyminen ja lisääntyvä kotona asuminen laitoshoidon sijaan kasvatavat liikkumispalvelujen tarvetta. Toisaalta taloudellinen tilanne on tiukka. Kehittämällä yhteistyötä saatettaisiin hillitä kustannusten nousua, ilman että palvelutaso merkittävästi heikkenisi. Tähän kannattaa pyrkiä. ■

Lue lisää:

Kuusikko-työryhmä, 2014, "Kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet vuonna 2013", Kuusikko-työryhmän julkaisusarja. 3/2014. Edita Prima Oy 2014. Helsinki. Lataa verkosta: www.kuusikkokunnat.fi

Hennamari Mikkolan Kelan tutkimusblogissa: <http://blogi.kansanelakelaitos.fi/arkisto/2520>

Kela-videot löytyvät Twitteristä #pikakela-tunnuksella. YouTubessa on oma Kelakanava.

Kelan videoista tuli suosittuja YouTubessa

Etuuden ja verkkopalvelun pääasiat saa haltuun kahdessa minuutissa.

KELA ON TUOTTANUT VIDEOITA, joissa neuvotaan verkkoasiointipalvelun käyttöä ja esitellään etuuksia tiiviissä paketeissa. Uusia videoita on tarkoitus tuottaa ja julkais-ta Kelan YouTube-kanavalla jälleen syksyn aikana.

Videot ovat osa Kelan verkkopalveluiden ja asiakaspalvelun synkronoitua kehittämistyötä. Perinteisten tekstipainotteisten sisältöjen, kuten esitteiden ja verkkosivujen, rinnalle haluttiin luoda visuaalisia, nopeasti sisäistettäviä sisältöjä. Kaikki videot on suunniteltu erityisesti nopeatempoiseen verkkomaailmaan.

Selkeästi ja vaihe vaiheelta

Videoilla annetaan ohjeet Kelan verkkoasiointipalvelun käyttöön vaihe vaiheelta. Opintotuen hakemiseen ja vapaaehtoiseen palauttamiseen sekä työttömyysajan ilmoituksen tekemiseen verkossa opastetaan asiointipalvelun ruutu kerrallaan.

Asiointipalvelun käyttöä ohjeistetaan monin tavoin, jotta siitä tulisi mahdollisim-

man helppo- ja varmakäyttöinen sekä houkutteleva palvelukanava asiakkaille. Verkkosioinnin lisääntyminen vähentää Kelan puhelinpalvelun ja palvelupisteiden ruuhkia. Samalla säästetään ja tehostetaan Kelan toimintaa.

Keväällä tehtiin myös suosittu videobloggaajan eeddspeaksin eli **Eetu Pesosen** kanssa kolmen videon sarja. Sen avulla markkinoidaan nuorten kuntoutuskampanjan sivustoa, www.nuortenkuntoutus.kela.fi, ja kerrotaan Kelan kuntoutuspalveluista nuorten omalla kielellä.

Eeddspeaks on yksi Suomen suosituimmista vloggaajista. Kanavalla on jo lähes 200 000 seuraajaa.

Jo satojatuhansia katselukertoja

Kela opastaa -videoita on markkinoitu asiakkaille YouTube- ja Facebook-mainonnalla. Mainonta on vaikuttanut. Katselukertoja on kertynyt muutamassa kuukaudessa yhteensä satojatuhansia. Nämä videot ovat Kelakanavan kuuden suosituimman

videon joukossa sekä näyttökertojen että tykkäysten perusteella laskettuna, vaikka ne ovat olleet verkossa vasta muutaman kuukauden.

Verkkomainonnan lisäksi videoista viestitään Kelan omassa sosiaalisen median kanavissa, ja niitä on tarjottu Kelan sidosryhmien ja yhteistyökumppaneiden käyttöön. Esimerkiksi perhe-etuusvideota voi hyödyntää neuvoloissa, kun kerrotaan Kelan etuuksista tuleville vanhemmille. Oppilaitokset ovat jo käyttäneet opintotukivideoita omassa viestinnässään.

Kelan YouTube-kanavalla julkaisevat muutkin Kelan yksiköt kuin viestintä. Esimerkiksi tutkimusosaston seminaaritaltioidet löytyvät kanavalta. Yhteensä kanavalla on jo reilut 200 videota. Videot on jaettu soittolistoilta, jolloin asiakkaiden ja sidosryhmien on helpompi löytää itseään kiinnostavia sisältöjä.

Pauliina Venäläinen

Jääkö yhteiskuntasopimus kiveksi kolmikannan kenkään?

Yhteiskuntasopimusta ei syntynyt loppukesän neuvotteluissa.

Kaatuiko sen mukana muutakin, kuten suomalainen sopimusjärjestelmä?

SUOMALAISTA YHTEISKUNNALLISTA päätöksentekoa on viimeisen puolen vuosisadan ajan leimannut työmarkkinallisuus. Työmarkkinaosapuolet, partit, ovat sopineet joko keskenään kaksikantaisesti tai hallituksen myötävaikutuksella kolmikantaisesti paljon muustakin kuin palkoista. Korporatiivisesti on sovittu verotuksesta, vuosilomista, sairauspäivärahoista, eläkkeistä ja perhe-etuuksista.

Etuuksien kirjo ja määrä ovat olleet sellaista luokkaa, että poliitikot ovat usein kokeneet työmarkkinajärjestöjen tunkeutuneen politiikan alueelle. Usein poliitikot ovat myös moittineet korporatiivista päätöksentekoa epädemokraattiseksi. On nimittäin sovittu asioista, jotka koskevat muitakin kuin neuvottelupöydän ympärillä istuneita.

Epädemokraattista tai ei, yhteiskuntakorporatismilla on ollut omat etunsa. Työmarkkinaosapuolten hallinnoima työeläkejärjestelmä on ollut vakaa ja immuuni päivänpoliittisille intohimoille. Voi vain kuvitella, mitä 1990-luvun lamassa olisi tapahtunut, jos työeläkerahastot olisivat olleet suoraan poliittisen päätöksenteon alaisina. Tuleville sukupolville tuskin olisi jaettavaa.

Partit on kutsuttu hätiin myös silloin, kun politiikka on epäonnistunut. Vuoden 1972 eläkepommien purkaminen jäi työmarkkinaosapuolten tehtäväksi. Tuoreimpana esimerkkinä työmarkkinaratkaisuihin on vuoden 2017 eläkeuudistus, joka oli viime hallituskauden suurin saavutus. Kaikkiaan kaksi- ja kolmikantainen päätöksenteko on toiminut varsin mallikkaasti.

Miksi yhteiskuntasopimuksen tekeminen nyt takkuu? Syitä on kosolti.

Osapuolilla on erilaiset näkemykset niin laman syistä kuin hoitokeinoistakin. Lisäksi pelätään vapaamatkustamista: jos me tingimme kokonaisuuden hyväksi edustamme, onko muiden talkoohalukkuudesta takeita? Työntekijöiden ja työnantajien väliset val-

tasuhteet ovat talouden maapalloistumisen myötä myös muuttaneet jälkimmäisten eduksi. Ammattiyhdistysliike kokeekin, että yhteiskuntasopimus entisestään vahvistaisi suuntausta ja heikentäisi työntekijöiden asemaa.

Näistä syistä yhteiskuntasopimuksen hyväksyminen olikin ammattiyhdistysliikkeelle jo lähtökohtaisesti hankalaa. Houkutteleva ei ole toinenkaan vaihtoehto. Jos hallitus ei löydä muita tapoja tasapainottaa taloutta, se aikoo yksipuolisesti toteuttaa miljardiluokan lisäleikkaukset.

Leikkaukset kohdistuvat ennen muuta työmarkkinoiden ulkopuolisiin, joilta ei yhteiskuntasopimusneuvotteluissa edes kysyty mie-

lipidettä. Toki vaikutukset ulottuvat myös työmarkkinoiden sisäkehäläisiin. Heidänkin kukkarollaan käydään.

Leikkauksilla saattaa olla myös yllättäviä institutionaalisia vaikutuksia. Hallituksen suunnittelemat työttömyysturvaleikkaukset nimittäin nakertavat kassapohjaisen vakuutusjärjestelmän edellytyksiä ja vahvistavat vaatimuksia yleisestä ja yhtäläisestä työttömyysvakuutuksesta. Ammattiyhdis-

tysliikkeelle yleinen työttömyysvakuutus olisi kohtalokas. Kiihkeä liittyä ammattiyhdistysliikkeeseen vähenisi. Ehtyvän jäsenmäärän myötä ay-liikkeen yhteiskunnallinen painoarvo heikkenisi.

Hallituksen yksipuoliset yhteiskuntasopimus päätökset merkitsivät myös sitä, että politiikka – joka ammattiyhdistyspiireissä koetaan työnantajamyönteiseksi – tunkeutuisi alueelle, joka on perinteisesti ollut työmarkkinaosapuolten mandaattia. Tilanne olisi suunnanmuutos suomalaisen yhteiskuntapolitiikan tekemisen tavassa. Poliittikka ottaisi niskalenkkiä työmarkkinallisuudesta. Kolmikanta saattaa siirtyä historian hämärään.

Olli Kangas

Tutkimusjohtaja, Kela

*Leikkaukset
nakertavat
kassapohjaista
vakuutusjärjestelmää.*

Vauvan hinta vaihtelee

Isien kannustaminen kotiin tasaisi naisten ja miesten työnantajien maksutaakkaa.

VANHEMMUDESTA työnantajalle koituvat kustannukset riippuvat siitä, mitä niihin lasketaan mukaan. Laskelmat vaihtelevat muutamasta tuhannesta eurosta lähes pariinkymmeneen tuhanteen.

Sosiaali- ja terveysministeriön vetämä vanhempainvapaatyöryhmä selvitti vanhemmuuden kustannuksia esimerkkilaskelmilla vuonna 2011. Laskelmien mukaan 3 000 euroa kuukaudessa tienavaan työntekijän vanhemmuuden kustannuksista jää työnantajan maksettavaksi reilut 5 200 euroa lasta kohti.

Vanhemmuuden bruttomenot ilman korvauksia olivat esimerkkilaskelmassa yli 16 500 euroa, mutta niistä korvattiin työnantajalle yli 11 000 euroa. Laskelman mukaan työnantajalle korvataan siis noin 70 % vanhempainvapaan aiheuttamista suorista kustannuksista.

Työnantaja maksaa erotuksen

Useimpien työehtosopimusten mukaan työntekijälle maksetaan täyttä palkkaa kolmen kuukauden ajan äitiysvapaan alusta lukien. Kela maksaa vanhempainpäivärahan suoraan työnantajalle. Palkan ja päivärahan erotus menee työnantajan pussista.

Yleensä päiväraha on noin 70 % palkasta. Vanhempainpäivärahan laskukaava on kuitenkin sellainen, että ensimmäisinä kuukausina päivärahan määrä on suurempi.

”Tämä tasaa työnantajan taakkaa”, huomauttaa Kelan etuuspäällikkö **Suvi Onninen**. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakauden ajalta työntekijälle kertyy palkallista vuosilomaa. Sen kustannukset Kela korvaa työnantajalle kokonaan.

Ansiosidonnainen perhevapaa kestää nykyisin 263 arkipäivää. Sen jatkoksi moni vanhempi – useimmiten äiti – jää hoitovapaalle. Toista voi sen turvin olla poissa

Vanhemmuuden kustannukset ovat eri laskelmien mukaan 5 000–16 500 euroa, kertovat Suvi Onninen ja Pekka Humalto.

siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Hoitovapaa on palkatonta poissaoloa, eikä se aiheuta kustannuksia työnantajalle. Kotona lasta hoitava vanhempi voi saada Kelasta kotihoidon tukea, jonka rahoittavat kunnat.

Yrittäjän naisten hintalappu suurempi Eräät muut laskelmat tarjoavat toisenlaisia lukuja. Esimerkiksi Suomen Yrittäjän naisten mukaan vauva maksaa työnantajalle yli 16 500 euroa. Laskelmaan on otettu mukaan raskauden aikaiset sairauspoissaolot sekä poissaolot toista alle 10-vuotiaan lapsen sairauden vuoksi.

”Vanhemmuuden kustannuksia voisi tasata jakamalla niitä nykyistä laajemmin naisten ja miesten työnantajien kesken. Lisäksi Suomeen sopisi hyvin Ruotsin malli, jossa kus-

tannuksia korvataan yhteisestä vakuutusjärjestelmästä”, muistuttaa Suomen Yrittäjän naisten toimitusjohtaja **Marjo Silander**.

Raskauden aikaisista sairauspoissaoloista ei ole olemassa tarkkaa tilastoa.

”Yleensä ajatellaan, että raskaana olevat työntekijät eivät sairasta keskimääräistä enempää”, muistuttaa sosiaali- ja terveysministeriön neuvotteleva virkamies **Pekka Humalto**.

Humalto toimi vanhempainvapaatyöryhmän yhtenä sihteerinä.

”Vanhempainvapaatyöryhmä pohti myös sairaan lapsen hoidosta työnantajille aiheutuvien palkkakustannusten tasaamista. Nykyisin myös isät osallistuvat entistä enemmän sairaan lapsen hoitoon. Työryhmä katsoi vuonna 2011, että asiaa olisi kuitenkin syytä selvittää”, Humalto kertoo.

Iso lovi pienyrittäjälle

Naisten pyrittämät ja naisvaltaiset yritykset ovat usein pieniä. Vanhemmuuden kustannukset voivat olla iso lovi esimerkiksi kampaamolle, joka työllistää yrittäjän lisäksi yhden työntekijän.

”Tällaiselle työnantajalle 5 000 euroa voi olla iso summa. Tilanne on hyvin erilainen kuin suuressa yrityksessä”, Humalto sanoo.

Kelan Suvi Onninen huomauttaa, että vanhemmuuden kustannuksia on vaikea arvioida aukottomasti.

”Kustannukset vaihtelevat aloittain. Esimerkiksi sijaisen palkkaamisesta ja perehdyttämisestä aiheutuvat kulut saattavat vaihdella paljonkin”, Onninen sanoo.

Vuonna 2014 Kela maksoi vanhempainpäivärahaa 23 100 isän ja 28 900 äidin

työnantajalle. Isien työnantajille korvattiin keskimäärin 8 vanhempainpäivärahopäivää ja äitien työnantajille keskimäärin 60 vanhempainpäivärahopäivää. Yhteensä isien työnantajille maksettiin 15,3 milj. euroa ja äitien työnantajille 156,1 milj. euroa.

Vuosilomakustannuskorvauksia maksettiin yhteensä 71,5 milj. euroa, josta isien työnantajille ohjattiin 4 milj. euroa. Kelan tilastoista ei selviä, minkä kokoisille työnantajille korvauksia maksettiin.

Päätetään kolmikannassa

Viime vuosina vanhemmuuden kustannuksia on pyritty tasaamaan ennen kaikkea kannustamalla isiä pitämään enemmän perhevapaita. Viimeisin isyysvapaa-uudistus astui voimaan vuonna 2013.

”Vuoden 2013 vauvat täyttävät tänä vuonna kaksi vuotta. Ensi vuonna meillä on siis käytettävissä tilastoja siitä, kuinka isyysvapaita on käytetty”, Humalto sanoo.

Uusi hallitusohjelma ei ota suoraan kantaa vanhemmuuden kustannusten jakamiseen. Pekka Humalto ja Suvi Onninen kuitenkin huomauttavat, että selkeänä tavoitteena on jouduttaa naisten paluuta perhevapailta takaisin töihin.

”Varmasti jatkossa keskustellaan ainakin siitä, kuinka pitkälti ajalta kotihoidon tukea maksetaan”, Onninen sanoo.

”Perhevapaa järjestelmän tulevaisuudesta päätetään kolmikannassa, jossa työmarkkinaosapuolet ovat mukana”, Humalto lisää. ■

Laura Kosonen

Krista Pahkin on tutkinut työhyvinvointia 1990-luvulta lähtien.

Työhyvinvointi kasvaa sisältä

Vaikka työhyvinvointi on muutostilanteissa koetuksella, työpaikoilla voidaan tehdä paljon sen edistämiseksi.

TYÖTERVEYSLAITOKSEN tutkijan **Krista Pahkinin** väitöstutkimus perustuu poikkeuksellisen laajaan materiaaliin. Tutkimusaineisto on kerätty Työterveyslaitoksen työelämä tutkimuksista vuosilta 1986–2009.

Pahkin selvitti väitöskirjassa työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä pitkällä aikavälillä ja erityisesti muutostilanteissa. Tutkittavana oli yli 4 000 suomalaista metsäteollisuuden työntekijää.

Tutkimuksen mukaan työhyvinvointiin vaikuttaa eniten työntekijä itse. Hyvinvoinnin kokemusta säätelevät työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet ja voimavarat.

”Työntekijän vahva elämänhallinnan tunne, itsetunto ja ammatillisen pätevyyden kokemus helpottavat muutostilanteista selviytymistä”, kuvailee Työterveyslaitoksen

tiimipäällikkönä työskentelevä Pahkin.

Myös työpaikan ilmapiiri sekä työtovereiden ja esimiesten tuki vaikuttavat.

Ongelmat kasautuvat

Krista Pahkin liittyi Työterveyslaitoksen tutkimusryhmään 1990-luvun lopussa. Vuosituhannen vaihteessa alkoi talouden nousukausi, ja suomalaiset yritykset kansainvälistyivät. Nousukauden huipulla käynnistettiin tutkimushanke selvittämään sairauspoissaolojen ja työhyvinvoinnin yhteyttä.

Kun finanssikriisi alkoi vuonna 2008, tutkittavat yritykset alkoivat säästää ja supistata toimintojaan. Tutkimushankkeessa päätettiin keskittyä sairauspoissaolojen sijasta muutostilanteiden vaikutukseen työhyvinvointiin.

Toistuvissa muutoksissa vaikutukset kertautuvat.

Jopa vuosien epävarmuus

Hyvinvoinnin heikkenemisen riski on muutostilanteissa suurin henkilöillä, jotka saavat vähän tukea työtovereiltaan ja esimiehiltään tai joiden henkilökohtaiset voimavarat ovat muita heikompia. Työhyvinvointiin vaikuttaa myös se, mitä työntekijä arvelee muutoksen itselleen merkitsevän.

Työhyvinvointi voi heikentyä riippumatta siitä, onko kyse organisaation kasvamisesta vai supistumisesta. Muutosten hallinta ei riipu siitä, miten on kokenut aiemmat muutokset.

”Toistuvat muutokset ovat useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan suuri riski organisaatiolle. Muutosten vaikutukset kertautuvat, ja selviytyminen vaikeutuu”, Pahkin toteaa.

Irtisanomiset ovat muutoksista raskaimpia.

”Myös omistajanvaihdosten yhteydessä työntekijät kokevat muita enemmän epävarmuutta, jopa viisi vuotta muutoksen jälkeen”, Pahkin lainaa tanskalaista tutkimusta.

Työnantaja voi vaikuttaa

Työpaikoilla voidaan tehdä paljon hyvinvoinnin edistämiseksi.

”Muutoksissa tärkeintä on jakaa tietoa, kuunnella työntekijöitä ja antaa heille aito vaikuttamisen mahdollisuus. Irtisanomisten yhteydessä on huolehdittava sekä irtisanotuista että niistä, jotka säilyttävät työpaikkansa”, Pahkin sanoo.

Yhteisön selviämistä edistävät työpaikan hyvä sosiaalinen ilmapiiri sekä taitava ja oikeudenmukainen johtaminen. Työn imussa olevat yksittäiset työntekijät ovat avainhenkilöitä työhyvinvoinnin säilyttämisessä.

Hyvä yhteishenki ei kuitenkaan riitä, jos työntekijä kokee muutoksen kielteisenä ja näkee enemmän uhkia kuin mahdollisuuksia. Muutoksen tarve ja muutosprosessi kannattaa yrityksessä aina miettiä huolellisesti.

”On sanottu, että 70 % organisaatiomuutoksista epäonnistuu eikä yllä niille asetettuihin tavoitteisiin”, Pahkin muistuttaa. ■

Johanna Hytönen

Krista Pahkinin väitöstutkimus ”Staying well in unstable world of work – Prospective cohort study of the determinants of employee well-being” tarkastettiin Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa maaliskuussa.

Pienituloisille eniten sairaanhoidon Kela-korvauksia

Lääkekorvaukset ja matkakorvaukset maksetaan etupäässä pienituloisille ja yksityisen sairaanhoidon korvaukset suurituloisille.

JENNI BLOMGREN
VTT, erikoistutkija,
Kelan tutkimusosasto

KATRI AALTONEN
proviisori, tutkija,
Kelan tutkimusosasto

JUSSI TERVOLA
VTM, tutkija,
Kelan tutkimusosasto

LAURI VIRTA
LKT, dosentti, johtava
tutkijalääkäri,
Kelan tutkimusosasto

KELAN TUTKIMUKSESSA selvitettiin, miten sairaanhoidon Kela-korvausten saaminen, korvausten euromäärät ja asiakkaiden itse maksamat omavastuut jakautuvat väestössä tulotason mukaan.

Kelan sairaanhoitokorvauksia ovat korvaukset lääkkeistä, yksityislääkärin palkkioista, yksityisestä hammashoidosta, yksityisestä tutkimuksesta ja hoidosta sekä sairaanhoitoon, raskauksiin tai synnytyksiin liittyvistä matkoista. Nämä sairausvaikutuksesta maksettavat korvaukset ovat olleet toistuvasti säästöpainneiden alla. Eryteisesti yksityisen sairaanhoidon korvausten tarpeellisuudesta on keskusteltu paljon. Tutkimustietoa korvausten käytöstä ja jakautumisesta eri väestöryhmille on kuitenkin ollut vähän.

Tutkimuksen aineistona olivat rekisteritiedot Kelan sairaanhoitokorvauksista, väestötiedot sekä verottajan tulotiedot vuodelta 2011. Aineisto kattaa 25 vuotta täyttäneet ja Suomessa asuvat henkilöt.

Tulojen yhteyttä Kela-korvausten saamiseen tarkasteltiin tuloviidenneksittäin koko aikuisväestössä sekä erikseen työikäisten ja eläkeikäisten naisten ja miesten ryhmissä. Aineiston pienituloisimpaan viidennekseen kuuluvien veronalaiset bruttovuositu-

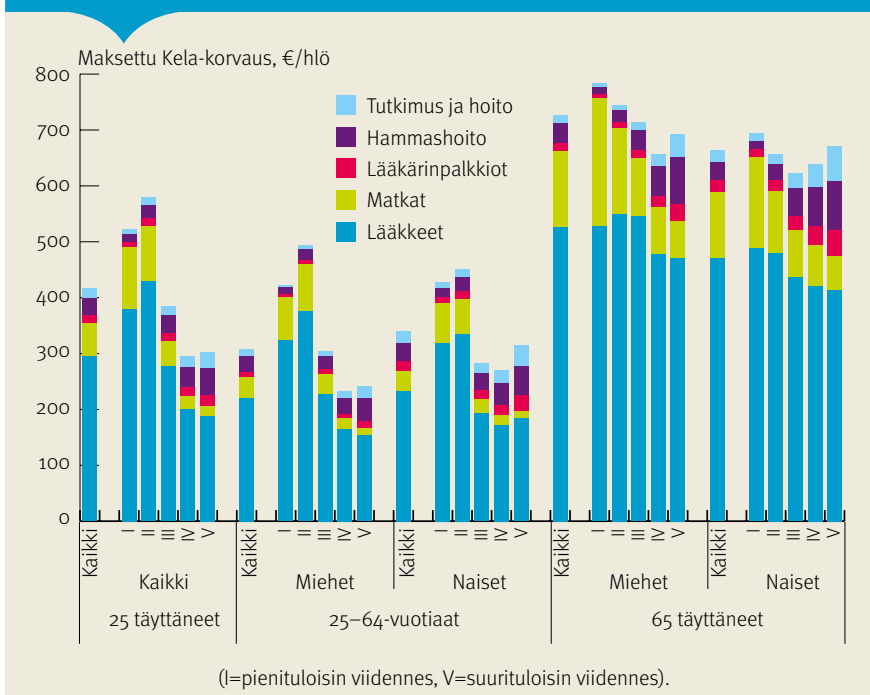
lot olivat enintään 12 446 euroa ja suurituloisimpaan viidennekseen kuuluvien vähintään 40 708 euroa.

Sairaanhoitokorvauksia saavat lähes kaikki

Noin 85 % aikuisväestöstä sai ainakin keran jotakin sairaanhoitokorvausta vuoden aikana. Suuri osuus johtui lääkekorvauksista, joita sai lähes neljä viidestä. Lääkekorvauksia saaneiden osuus oli huomattava kaikissa tuloryhmissä, joskin korvauksia saaneita oli keskimääräistä enemmän toisessa ja kolmannessa tuloviidenneksessä. Näissä ryhmissä vuositulot olivat noin 12 000–29 000 euroa. Yksityisen sairaanhoidon korvauksia (korvaukset lääkärinpalkkioista, hammashoidosta sekä tutkimuksesta ja hoidosta) sai melko johdonmukaisesti sitä suurempi osuus, mitä suurituloisempien ryhmästä oli kyse.

Matkakorvaukset sen sijaan olivat käänteisessä yhteydessä tuloihin: korvauksia saivat useammat pieni- kuin suurituloiset. Tarkasteltaessa kaikkia sairaanhoitokorvauksia yhteensä tuloryhmien väliset erot olivat varsin pieniä. Pienituloisimpien ryhmässä korvausta saaneita oli kuitenkin jonkin verran vähemmän kuin muissa tuloryhmissä.

KELAN SAIRAANHOITOKORVAUKSET TULORYHMÄN MUKAAN V. 2011

Pienituloisille eniten euroissa

Vuonna 2011 Kela maksoi sairaanhoitokorvauksia noin 420 euroa jokaista 25 vuotta täyttäneestä suomalaista kohden. Kahteen pienituloisimpaan viidennekseen kuuluvilla korvauksia maksettiin keskimääräistä selvästi enemmän ja kahteen suurituloisimpaan viidennekseen kuuluvilla keskimääräistä vähemmän.

Vuoden 2011 aikana 25-vuotiaille tai vanhemmille maksettujen Kela-korvausten määrästä 53 % meni pienituloisimmalle 40 %:lle väestöstä. Eläkeikäisille vuoden aikana maksetut keskimääräiset korvaukset henkeä kohden eivät vaihdelleet tuloryhmittäin yhtä paljon kuin työikäisille maksetut.

Lääkekustannukset olivat suurin korvattava kustannus kaikissa tarkastelluissa väestöryhmissä. Pienituloisimpien ryhmässä, etenkin eläkeikäisillä, myös matkakorvaukset olivat merkittävät. Pienituloisimpien ryhmien suuret lääke- ja matkakorvaukset ovat yhteydessä siihen, että näissä ryhmissä on iäkkäitä henkilöitä. Heistä monet käyttävät useita lääkkeitä ja tarvitsevat useammin Kelan korvaamia matkoja sairaanhoitoon. Pienituloisten tiedetään muutenkin sairastavan suurituloisia enemmän.

Yksityisen sairaanhoidon korvauksia eli korvauksia lääkärinpalkkioista, hammashoidosta sekä tutkimuksesta ja hoidosta maksettiin yhteensä 63 euroa jokaista 25 vuotta täyttäneestä kohden. Pienituloisimmat saivat näitä korvauksia keskimäärin vain 33 euroa vuodessa, kun suurituloisimpien hyöty oli lähes 100 euroa.

Erityisen paljon yksityisen sairaanhoidon

korvauksia maksettiin suurituloisille eläkeikäisille: naisten suurituloisimmassa ryhmässä korvauksia maksettiin vuodessa lähes 200 euroa henkeä kohden. Pienimmät korvaukset olivat pienituloisten työikäisten miesten ryhmässä, jossa näitä korvauksia maksettiin vain 21 euroa henkeä kohden.

Suurituloisilla on suurin omavastuu

Suurituloisimpaan viidennekseen kuuluvat maksoivat vuoden 2011 aikana kaikkiaan eniten omavastuita eli Kela-korvausten jälkeen itse maksettavaksi jääviä kustannuksia.

Vuoden 2011 aikana pienituloisimpaan viidennekseen kuuluvat maksoivat omavastuita noin 230 euroa henkeä kohden ja suurituloisimpaan kuuluvat noin 320 euroa. Tämä johtuu siitä, että suurituloiset käyttivät paljon pienituloisia enemmän yksityisen sairaanhoidon palveluita, joiden kustannusten korvausaste on varsin matala. Käyttäjät maksavat siis suurimman osaksi itse näiden palvelujen joskus varsin korkeiksikin nousevat kustannukset.

Lääkkeissä sekä korvaukset että omavastuut olivat kuitenkin suuremmat pienituloisilla kuin suurituloisilla. Pienituloiset maksoivat myös matkoista jonkin verran enemmän omavastuita kuin suurituloiset.

Miten leikkaukset kohdistuvat?

Sairaanhoitokorvaukset ovat Kelalle merkittävä menoerä: vuonna 2014 korvauksia maksettiin noin 1,9 miljardia euroa 3,2 miljardin euron kustannuksista. Korvaussumma vastasi noin seitsemäsosaa Kelan kaikkien etuusmenoista. Valtaosan sairaanhoito-

korvauksista muodostivat lääkekorvaukset (1,3 mrd. euroa).

Viime vuosina kaikkiin sairaanhoitokorvauksiin on kohdistunut säästötoimenpiteitä lukuun ottamatta lääkärinpalkkioita. Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti sairaanhoitokorvauksiin ollaan jälleen tekemässä mittavia leikkauksia.

14.8.2015 julkaistun budjettiehdotuksen mukaisesti lääkekorvauksia alennettaisiin vuonna 2016 jo aiemmin päätettyjen leikkausten lisäksi vielä 50 milj. eurolla, matkakorvauksia 25 milj. eurolla ja lääkärin- ja hammaslääkärin palkkioista maksettavia korvauksia 78 milj. eurolla.

Yksityislääkärin palkkioista maksettavat korvaukset käytännössä puolittuisivat. Jo toteutuneiden tai vasta suunniteltujen lisäsäästöjen vaikutuksista eri tuloryhmissä ei ole esitetty systemaattisia arvioita. Tulevien leikkausten toteutustapakaan ei ole toistaiseksi selvillä.

Kelan tutkimusosaston laskelmien mukaan lääkekorvauksiin vuosina 2013–2016 voimaan tulevat leikkaukset (ennen uuden budjettiehdotuksen lisäsäästöjä) kohdistuisivat eri tuloryhmiin jokseenkin tasaisesti. Vuoden 2013 matkakorvausten leikkaukset kohdistettiin saajan korvattujen matkojen määrän mukaan eli käytännössä enemmän pieni- kuin suurituloisiin. Vuoden 2015 alusta voimaan tulleiden matkakorvausten leikkausten vaikutusta on vaikeampi arvioida tuloryhmittäin, sillä matkakohtaisen omavastuun noston lisäksi korotettiin merkittävästi niiden taksimatkojen omavastuuta, joita ei tilata välityskeskusten kautta.

Yksityisen sairaanhoidon korvausten leikkausten voi arvioida kohdistuvan euromääräisesti enemmän suuri- kuin pienituloisiin. Korvauksen heikennys saattaa kuitenkin merkittävästi hankaloittaa etenkin pienituloisilla yksityisen sairaanhoidon käyttöä.

Yksityisen sairaanhoidon korvauksia on kritisoitu sillä perusteella, että suurituloiset hyötyvät niistä enemmän kuin pienituloiset. Lääkekorvaus- ja matkakorvausjärjestelmään kohdistettu kritiikki on puolestaan nostanut esiin mahdolliseen kustannusvastuun siirtoon liittyviä ongelmia julkisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä. Lähivuosina sairaanhoitokorvausten kehittämissuunta riippuu oleellisesti tulevasta sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämis- ja rahoittamisrakenteesta. ■

Lue lisää: Blomgren J, Aaltonen K, Tervola J, Virta L. Kelan sairaanhoitokorvaukset tuloryhmittäin: kenelle korvauksia maksetaan ja kuinka paljon? Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 93, 2015.

Toimintakyvyn ICF-luokitus koetaan irrallisena

Kymmenen vuotta sitten suomennetun toimintakyvyn kuvausjärjestelmän laajempi käyttö nojaa koulutukseen ja hyötyjen ymmärtämiseen.

Maailman terveysjärjestön (WHO) toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus (ICF) kuvaa, miten sairauden ja vamman vaikutukset näkyvät yksilön elämässä. Luokituksen avulla pystytään kuvaamaan yksilön ympäristön tai yksilöllisten toimintatyylien muutostarpeita, jotta ihminen voisi toteuttaa omia tavoitteitaan arjessaan sekä ylläpitää työ-, opiskelu- ja toimintakykyään. Suomessa muun muassa Kela suosittaa ICF:n käyttöä kuntoutuksen suunnittelussa.

ICF-luokitus julkaistiin vuonna 2001 ja se käännettiin suomeksi vuonna 2004. Suomessa sen käyttöön ottaminen on edennyt kuitenkin hitaasti. Nyt julkaistava tutkimusraportti liittyy projektiin, jonka tarkoituksena on ollut edistää ICF:n juurtumista kliiniseen käyttöön.

Tutkimuksessa arvioitiin ICF:n juurtumiseen liittyviä haasteita kolmessa kuntoutuskeskuksessa. Tulosten perusteella työntekijät, jotka kokivat oman osaamisensa paremmaksi, kokivat myös ICF:n soveltuvan paremmin työyhteisön toimintaan. Oma osaaminen tai sen puute vaikutti myös siihen, miten uuteen menetelmään suhtauduttiin.

Tutkimuksen perusteella ICF tiedetään nimenä, mutta se koetaan irrallisena tiimien ja organisaatioiden toiminnasta. Nykykäytäntöjen muuttaminen vaati aikaa ja kärsivällisyyttä sekä koko työyhteisön sitoutumista. Tarvetta on koulutukselle, joka tavoittaa kaikki ammattihenkilöt, sekä yhteisölliselle oppimiselle organisaatioissa ja toimintaverkostoissa.

ICF merkitsee laaja-alaista kuntoutujan tilanteen ja toimintakyvyn ymmärtämistä – aitoa kuntoutujalähtöistä työtä, joka koettiin hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. On erittäin tärkeää, että työntekijät kokevat välittömiä hyötyjä ICF:n käytöstä, jolloin sen käyttö yleistyy.

Projektissa suomennettiin lisäksi ICF eLearning Tool -itseopiskelumateriaali, joka tullaan sijoittamaan WHO:n kotisivuille: www.who.int.

Julkaisu: Paltamaa J, Perttinen P, toim. Toimintakyvyn arviointi. ICF teoriasta käytäntöön. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 137, 2015. ISBN 978-951-669-979-3 (nid.), 978-951-669-980-9 (pdf). Hinta: 25 euroa.

**JULKAISUMME OVAT LUETTAVISSA
HELPOSTI MYÖS PDF-VERSIOINA
ESIM. TABLET-TIETOKONEILLA!
WWW.KELA.FI/TUTKIMUS > JULKAISUT**

SITAATTI KIRJASTA

”ICF tarjoaa viitekehyksen, jonka pohjalta voidaan valita keskeiset, merkitykselliset aihealueet yksittäisen kuntoutujan toimintakyvyn arviointiin.”

UUSIMMAT TUTKIMUSJULKAISUT

Jaakonsaari M, Karttunen A, Klemola L, Kokko P. Potilasluokittelujärjestelmä NordDRG ja kustannusseuranta ikääntyneillä aivoverenkierohäiriön sairastaneilla kävelyn ja käden tehostetun käytön kuntoutuksen aikana.

Selosteita 95

Kelan geriatriksen kuntoutuksen kehittämishanke 65–85-vuotiaiden aivoverenkierohäiriön sairastaneiden kuntoutuksessa toteutettiin vuosina 2008–2012. Hankkeeseen liittyvässä toisessa osaraportissa tarkastellaan, kuinka hyvin tietyt toimintakyvyn ja avuntarpeen mittarit sekä kustannusseurannan työkalut toimivat.

Ahola E, Honkanen P, Sirviö M. Hallitusohjelma ja eläkeläisten toimeentulo. Työpapereita 77

Työpaperissa tarkastellaan pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman vaikutuksia eläkeläisten toimeentuloon. Laskelmat koskevat indeksileikkauksen vaikutuksia reaalityöihin, eläkeläisten siirtämistä yleisen asumistuen piiriin ja takuu-eläkkeen korotusta.

Saastamoinen LK, Saarelainen L, Autti-Rämö I, Martikainen JE. Lääkkeiden ja ravintovalmisteiden käyttö harvinaisten sairauksien hoidossa. Kysely harvinaissairaita hoitaville lääkäreille.

Työpapereita 76

Tutkimus perustuu lääkäreille tehtyyn kyselyyn harvinaissairauksien hoidossa käytetyistä lääkkeistä ja ravintovalmisteista. Tietoja saatiin yli 170 harvinaissairauden hoidosta. Käytetyistä lääkkeistä valtaosa oli korvattavia. Noin neljänneksessä sairauksista oli käytössä ravintovalmisteita, ja ne kuuluivat lääkkeitä harvemmin korvausjärjestelmään. Keskeisin kehittämistarpeina lääkärit pitivät hoitojen korvauskäytäntöjen selkeyttämistä ja lääkkeiden saatavuuden parantamista.

Törmäkangas L, Autti-Rämö I, Tuulio-Henriksson A, ym. Kelan järjestämä kuntoutus vuonna 1987 syntyneille.

Työpapereita 75

Tutkimuksessa selvitettiin Kelan myöntämän kuntoutuksen toteutumista Suomessa vuonna 1987 syntyneillä henkilöillä syntymästä vuoden 2012 loppuun eli 25. ikävuoteen asti. Kuntoussuoritus tarkasteltiin tutkimuksessa eri lakiperusteiden mukaan. Merkittävä osa, 3 681 henkilöä eli yli 6 % syntymäkohortista, oli saanut myönteisen kuntoussuorituksen jossain elämänsä vaiheessa. Selvityksessä

(jatkuu seuraavalla sivulla) >>

on kattava yhteenveto yhden ikäluokan kuntoutustoimenpiteistä, kuntoutuksen kustannuksista sekä hakemusten pääsairausdiagnooseista ratkaisujen taustalla. Tutkimus on osa laajempaa Kansallinen syntymäkohortti 1987 -rekisteritutkimusta, jossa tarkastellaan terveyden määrittäjiä, syrjäytymistä sekä sosiaaliseen selviytymiseen liittyviä tekijöitä.

Laatu M, Heinonen H-M, Sandelin I. Vantaan toimeentulotuen palveluyhteistyökokeilu. Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia Kelan ja sosiaalitoimen palveluyhteistyöstä.

Työpapereita 74

Kokeilussa Kelan toimistoissa asioineet toimeentulotukiasiakkaat olivat suunnilleen yhtä tyytyväisiä saamaansa palveluun kuin kaupungin sosiaaliesimillä asioineet. Tosin niistä asiakkaista, joilla oli kokemusta sekä Kelan että sosiaalitoimen tarjoamasta palvelusta, enemmistö koki Kelassa tarjotun palvelun kauttaaltaan paremmaksi. Myös Kelan verkkopalvelut toimivat verrokkiryhmän palveluja paremmin. Kokeiluun osallistuneet työntekijätkin suhtautuivat pääosin myönteisesti kokeiluun. Työntekijät ja asiakkaat pitivät myös perustoimeentulotuen siirtoa Kelaan yleisesti perusteltuna. Monet asiakkaista kuitenkin arvioivat, että asiakkaiden tarvitsema sosiaalityön tuki voi siirron vuoksi heiketä.

Tillman P, Maunula N. Hemodialyysikäynteihin liittyvät sairausvakuutuksen matkakorvaukset 13 milj. euroa vuonna 2012.

Työpapereita 73

Tutkimuksessa selvitettiin sairaalassa annettuun hemodialyysi- eli ns. keinomunuaishoitoon liittyviä sairausvakuutuksen matkakorvauksia, joita maksettiin vuonna 2012 noin 13 milj. euroa. Summa on 6 % kaikista saman vuoden matkoista maksetuista korvauksista. Selvityksessä havaittiin, että matkat oli tehty pääosin taksilla, että valtaosalla hemodialyysipotilaista matkakorvausten vuotuinen omavastuu oli täytynyt ja että osa matkoista oli toteutunut täysin ilman sairausvakuutuksen korvausta.

Juntunen K, Salminen A-L. Kelan järjestämien omaishoitajien kuntoutuskurssien arviointitutkimus.

Työpapereita 72

Tutkimuksen perusteella kuntoutuskursseilla saavutettiin edistymistä omaishoitajien elämänlaadussa. Suurimmat kehittämistarpeet liittyvät omaishoitajien kuntoutuskursseista tiedottamiseen, jotta kurssit pystyttäisiin kohdentamaan niitä eniten tarvitseville.

3 ladattua tutkimusjulkaisua (5/2015–8/2015)

1. Wallin, M. Community-dwelling older people in inpatient rehabilitation. Physiotherapists' and clients' accounts of treatments, and observed interaction during group sessions.

Tutkimuksia 103

Tutkimuksessa selvitettiin kotona asuvien vanhusten kuntoutukseen liittyviä liikuntaharjoitteita. Vanhukset kuvasivat kuntoutusta joko arjessa selviytymisen välineeksi tai lomaksi arjesta. Haastatelluilla oli hyvin erilaisia odotuksia ja toiveita kuntoutuksestaan, mikä on haaste kuntoutuslaitoksille. Hyviä tuloksia saavutetaan, kun vanhukset voivat osallistua liikuntaryhmissä yhteiseen ongelmanratkaisuun ja arjen askareita tukeviin liikuntaharjoituksiin.

2. Paltamaa J, Karhula M, Suomela-Markkanen T, Autti-Rämö I (toim.). Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytän-

nön ja tutkimustiedon analyysistä suositukseen vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishankkeessa.

Teemakirja

Kirjassa kuvataan kolmen diagnosiryhmän (aivoverenkiertohäiriöt, multipeliskleroosi ja CP-oireyhtymä) avulla Kelan järjestämän vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen nykytilaa, arviointikäytäntöjä ja kehittämistarpeita sekä kuntoutustoimenpiteiden vaikuttavuutta.

3. Häkkinen A, Korniloff K, Aartolahti E, ym. Näyttöön perustuva tuki- ja liikunta-elinsairauksien kuntoutus.

Työpapereita 68

Työpapereita perustuu järjestelmällisiin katsausartikkeleihin alaselän, niskan, olkapään sekä polven ja lonkan TULE-sairauksien kuntoutuksesta. Julkaisuun on koottu tietoa kotimaisista ja kansainvälisistä näyttöön perustuvista kuntoutussuosituksista sekä kuntouttavan liikuntaharjoittelun annostelun perusteista. Näkökulmina ovat fyysinen aktiivisuus, terveysliikunta ja terapeuttinen harjoittelu.

UUSIMMAT TILASTOJULKAISUT

Kelan sairausvakuutustilasto

Viime vuonna alkoi 311 000 sairauspäivärahaa, joista 32 % alkoi tuki- ja liikuntaelinten sairauden perusteella. Niistä yleisimpiä olivat selkäsairaudet, joiden perusteella alkoi 13 % sairauspäivärahaa. Mielenterveyden häiriöiden perusteella alkoi 17 % kausista ja vammojen perusteella 15 % kausista. Vuonna 2014 sairauspäivärahaa alkoi 5 300 vähemmän kuin edellisvuonna.

Kelan asumistukitilasto

Asumistuen saajien määrä kasvoi edelleen vuonna 2014. Jotain asumistukea sai viime vuoden lopussa yli 730 000 henkilöä, mikä on 13 % väestöstä ja 4 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Yleistä asumistukea sai 206 100 ruokakuntaa, joihin kuului yhteensä 379 400 henkilöä. Keskimääräinen ruokakunnalle maksettu asumistuki oli 295 e/kk, ja ruokakuntien asumismenot olivat keskimäärin 598 e/kk. Yleinen asumistuki kattoi keskimäärin 49 % asumismenoista.

Taskutilasto

Kelan taskutilasto tiedot koskevat vuotta 2014, minkä lisäksi mukana on vertailutietoa vuodelta 2013. Taskutilasto sisältää myös ajankohtaista tietoa etuuskien suuruuksista kuluvulta vuodelta. Taskutilastossa on karttakuvio lääkekorvausten saajista maakunnittain.

Kelan vammaisetuustilasto

Kelan vammaisetuuskien saajia oli vuoden 2014 lopussa 310 100. Saajien määrä pysyi lähes ennallaan verrattuna edellisvuoteen. Vammaisetuuskia sai 5,7 % koko väestöstä. Suhteutettuna asukasluukuun saajia oli eniten Kainuussa (8,4 %).

TILAUKSET

Suurin osa julkaisusta (pdf) on ladattavissa ilmaiseksi internetsivuilta www.kela.fi.

Tutkimusjulkaisut: puh. 020 634 1947, julkaisut@kela.fi
Tilastojulkaisut: puh. 020 634 1502, tilastot@kela.fi
Hinnat eivät sisällä lähetyskuluja.

Kari-Pekka Mäki-Lohiluoman vastuualue Kelassa on pääosin sama kuin edeltäjän Helena Pesolan.

”Kelalla ja kunnilla on yhteisiä intressejä”

Kuntaliiton toimitusjohtaja Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma aloittaa lokakuussa Kelan johtajana.

KARI-PEKKA MÄKI-LOHILUOMA aloittaa uudessa tehtävässään aikana, jolloin Kelan on vastattava tulevaisuuden suuriin haasteisiin. Yhdeksi keskeisistä tehtävistään hän nostaa sosiaali- ja terveysalan monikanavarahoituksen selkeyttämisen.

”Rakenteiden kehittäminen ei onnistu ilman kokonaisvaltaista rahoituksen tarkastelua. Se edellyttää kuitenkin maan hallitukselta nykyistä selkeämpää linjausta tavoitteista”, hän sanoo.

Mäki-Lohiluoma korostaa, että rahoitusjärjestelmien uudistus vaatii tuekseen yksikanavatiedon. Tällä hän tarkoittaa sitä, et-

tä riittävän luotettavasti ja laajasti kerätään tietoa ja tilastoja päätöksenteon pohjaksi.

”Tämä tulee haastamaan Kelan toimintaa enemmän kuin mikään muu. Toiminnan vaikuttavuutta pitää pystyä arvioimaan ja myös vastaamaan kysymykseen, miten säästetään oikein”, hän kiteyttää.

EU:n merkitys kasvaa

Kari-Pekka Mäki-Lohiluoman vastuualue Kelassa on pääosin sama kuin edeltäjän Helena Pesolan. Tarkemmin se määritellään Kelan käynnissä olevassa organisaatiouudistuksessa.

Mäki-Lohiluoman johdolla tuotetaan ainakin eläke- ja terveysetuudet sekä muut sosiaaliturvaetuudet. Vastuualue kattaa etuuskien ja palvelun suunnittelun sekä hakemusten käsittelyn ja asiakaspalvelun johtamisen.

Edellisessä tehtävässään Mäki-Lohiluoma on jo tehnyt läheistä yhteistyötä Kelan toimijoiden kanssa.

”Kuntien ja Kelan intressit ovat hyvin lähellä toisiaan, sillä Kela ja kunnat luovat yhdessä hyvinvointia suomalaisille. Monet asiat tuntuvat nykyisessä tehtävässä siksi jo tutuilta”, hän kertoo.

Myös pohjoismainen ja EU-yhteistyö kiinnostavat Mäki-Lohiluomaa jo aiempien tehtävien perusteella.

”Pohjoismaisuus on meille oikea viitekehys, sillä meillä on pitkä pohjoismainen perinne. Uskon myös, että Euroopan unioni tulee vaikuttamaan toimintaamme koko ajan enemmän.”

Hän laskeskelee, että 60 % EU-lainsäädännöstä vaikuttaa Suomeen suoraan ja noin 20–30 % välillisesti. Sosiaalikeskustelun hän uskoo nousevan käsittelyyn EU-tasolla yhä useammin. Siihen viittaa muun muassa mantereen laajuinen pakolais- ja maahanmuuttoliike.

Asiakkaan tarve yli kaiken

Mäki-Lohiluoma toivoo, että Kelassa analysoitaisiin vielä nykyistäkin paremmin asiakaskäyttäytymistä ja rakennettaisiin palvelukokonaisuuksia.

”Oleellista on ymmärtää asiakkaan todellisen tarve”, hän perustelee.

”Emme voi toimia pelkästään markkinoiden ehdoilla ja mekanismeilla, kun käytämme verorahoja”, hän jatkaa.

Mäki-Lohiluoma varoittaa nykyhallitusta lyhytnäköisestä säästämisestä, jossa leikataan sieltä, mistä on helpointa.

”Euron säästöstä yhtäällä voi tulla kahden euron kulu toisaalla”, hän kuvailee.

Esimerkkinä tästä ovat edellisen laman säästöt lastensuojelusta ja mielenterveyspalveluista. Näennäisesti säästetyt kustannukset ovat moninkertaistuneet huostaanottoina ja vakavina sairastumisina.

Hallinto- ja valtiotieteilijänä Mäki-Lohiluoma arvostaa tutkimustietoa ja laadukasta keskustelua, jossa ymmärretään eurojen vaikutukset. Se varmistaa, että Kelassa pystytään jatkossakin ratkaisemaan, mikä on paras tapa luoda hyvinvointia. Sosiaaliturvan tehtävänä Mäki-Lohiluoma pitää tulevaisuudessakin sen varmistamista, että heikoimmista voidaan pitää huolta yhteisin varoin.

Johanna Hytönen

Livet efter Nokia

Det har gått tre år sedan Nokia lade ned sin fabrik i Salo. Hur har de uppsagda saloborna klarat av förändringen i livet?

Våren 1990 satte Kaisa Valkama på sig vita mössan tillsammans med alla andra nybakade studenter. Efter tre års pluggande hade Valkama ingen studiemotivation längre, och hon visste inte vad hon ville göra när hon blev stor.

På den tiden var mobiltelefonbolaget Nokia den största arbetsgivaren i Salo. Bolaget erbjöd Kaisa en arbetsplats och en lockande möjlighet. Kaisa fick lära sig genom praktiskt arbete och skaffade alla nödvändiga färdigheter på Nokias skraddarsydda kurser.

Under årens lopp förändrades arbetsuppgifterna. Till slut blev Valkama inskolare och materialansvarig på mobiltelefonproduktionens reparations sida. Hon fick arbeta fram till 2012, när Nokia sade upp sina sista anställda. Då hade hon hunnit jobba på Nokia i sammanlagt 22 år.

”Jag hörde till de sista anställda, som var med om att städa och tömma hallen. Det var mitt sorgearbete”, konstaterar Valkama.

Hjälp via utbildning

I september 2009 fick Salo ekonomiska region status som område för plötslig strukturovandling. Inom loppet av ett år sade Nokia och Nokias underleverantörer upp nästan 2 000 anställda.

Tre år därefter fick ytterligare 1 000 an-

ställda lämna bolaget. Inom kort stängdes hela fabriken. Den sista stöten kom i år, när Microsoft sade upp cirka 1 000 anställda och lade ned hela produktionsutvecklingsenheten i Salo.

”I början gällde det att medvetet tvinga sig själv att stiga upp som vanligt och klä sig för dagen för att bevara dagsrytmen”, beskriver Kaisa Valkama tiden efter uppsägningen.

Valkama nappade på de kurser som erbjöds före detta Nokiaanställda. Under den första sommaren efter uppsägningen deltog hon i en kurs som fokuserade på jobbsökningskanaler och personaluthyrningsfirmor. Där lärde hon sig också hur man uppdaterar sin cv och skriver arbetsansökningar. ”Också det psykiska stödet var viktigt. Det var svårt att komma över känslan av att det var mig som det var fel på och att jag inte längre dög som arbetstagar”, förklarar Valkama.

Senare deltog Valkama i en kurs inom upphandling. Hon ville få ett intyg över det kunnande som hon hade samlat på sig under åren. Avslutningsvis sökte Valkama till en rekryteringskurs för industrisömmare, som ordnades av ett privat textilföretag.

”I annonsen sades det att målet med kursen var att anställa sex personer. I praktiken erbjöds ingen fast anställning efteråt”, säger Valkama.

Slut på lönesubventionsanslagen

Efter tiden på Nokia har Valkama haft några kortjobb. I ett halvt år skötte hon ett alterneringsledighetsvikariat som biträdande föreståndare för en Siwa-butik. Våren 2014 fick hon hoppa in som extra hjälp då det blev rusning på Fiskars fabrik i Karis. Hösten samma år fick hon ett jobb i Dalsbruk; det jobbet varade i sex veckor. Hennes arbetsansökningar efter det har inte gett något resultat.

”Den som anställer mig har egentligen rätt till lönesubvention, vilket jag skulle kunna erbjuda som morot. Nu är det ju bara det att lönesubventionsanslagen i Salo tog slut redan i våras”, säger Valkama upprört.

Entreprenörskap har Valkama inte övervägt på allvar. För många skulle det enligt henne kunna vara ett alternativ, bara det vore lite lättare och tryggare att bli företagare.

”Varför kan inte lagen ändras så att den som vill kunde pröva på entreprenörskap som bisyssla under tiden med arbetslöshetsunderstöd? För inkomsterna kunde man ställa en övre gräns varefter de skulle räknas som huvudinkomst”, föreslår Valkama. ■

Hanna Moilanen

FOTO JUUSO PALONIEMI
ÖVERSÄTTNING KURT KAVANDER

Salo är en fattig men kär stad

En studie visar att tilltron till att hitta arbete är svag bland de arbetslösa i Salo.

Åbo universitet och FPA:s forskningsavdelning har tillsammans studerat strukturovandlingens konsekvenser i Salo. I studien Muuttuva Salo 2013–2023 analyseras hur salobornas hälsa, försörjning, välmåga och sysselsättning har utvecklats och hur den regionala ekonomin har förändrats. Den mångåriga studiens första mellanrapport publicerades i våras.

Enligt rapporten fördubblades summan av utbetalda bostadsbidrag i Salo mellan åren 2009 och 2014. Dessutom tvingades vart femte arbetslöst hushåll att ty sig till kommunalt utkomststöd under samma period.

Även om de arbetslösa ser pessimistiskt på Salos framtid är inte alla beredda att flytta någon annanstans. Enligt rapporten borde arbetsvägen få ta i genomsnitt 55 minuter i en riktning. Jämfört med infödda finländare är invandrare mer beredvilliga att flytta efter ett arbete.

”Registeruppgifterna visar att saloborna har varit mer villiga att ta emot korta anställningar än övriga finländare. Saloborna har också aktivt sökt till kurser och lönesubventionerat arbete”, berättar forskare Sari Kehusmaa från FPA:s forskningsavdelning.

Hälsövårdstjänsterna har belastats

Ur den regionala ekonomins synvinkel har omvandlingen i Salo varit häftig. År 2010 fick kommunen nästan 60 miljoner euro i samfundsskatt. År 2013 hade samma intäkter minskat till så lite som 7,5 miljoner euro.

Samtidigt anlitas de kommunala hälsövårdstjänsterna i högre grad i och med att de arbetslösa inte längre har tillgång till företagshälsövård.

”I enkäten svarade var fjärde arbetslös att hen inte har fått vård tillräckligt snabbt”, berättar Kehusmaa.

Regionen har beviljats miljontals euro i stöd-pengar, men stöden får inte användas exempelvis för att utveckla vården och omsorgen.

”Expertintervjuerna ger vid handen att stöd-systemet verkar mycket stelt. I en sådan här situation borde man kunna gå in för nya och kreativa lösningar, men villkoren inom det nuvarande systemet gör det nästan omöjligt”, analyserar forskare Minna Ylikännö från Åbo universitet.

Läs också följande: Rapporten Muuttuva Salo (endast på finska) på adressen <http://hdl.handle.net/10138/154488>

Minskade sjukledigheter kan spara miljarder

Det finländska näringslivet förväntar sig att en reform av sjukledighetssystemet ska ge produktiviteten ett ordentligt lyft. Längden på sjukledigheterna kan dock påverkas med hjälp av de metoder som redan finns.

Den finländska sjukledighetspraxisen har debatterats livligt under de senaste åren. En del tycker att man för ofta kommer på jobb trots att man är sjuk. Andra skulle i sin tur vilja förkorta den sjukledighet som arbetsgivaren betalar. ”År 2013 förlorade våra medlemsföretag 4,1 procent av arbetstiden på grund av sjukledigheter”, berättar överläkare Jan Schugk från Finlands näringsliv.

Schugk bedömer att procenttalet i praktiken innebär cirka 50 000 arbetsår.

Att Finlands näringsliv, som företräder arbetsgivarna inom industrin, engagerar sig i sjukfrånvaron är förstället eftersom frånvaron inom industrin avspeglas direkt i företagets resultat.

Siktet inställt på en betydande resultatförbättring

Det är svårt att uppskatta de faktiska sjukledighetskostnaderna. Uppskattningen försvåras bl.a. av att korta sjukledigheter inte statistikförs på riksnivå.

Senaste gången social- och hälsövårdsmi-nisteriet gjorde en bedömning av sjukfrånvarokostnaderna var 2012. Då bedömdes de orsaka en förlust på 3,4 miljarder euro per år. Långa sjukledigheter förekommer mest inom industrin, transportsektorn, handeln och vårdsektorn.

”Om vi kunde minska beloppet med en miljard skulle arbetsproduktiviteten öka väsentligt”, påpekar Schugk.

Övriga Norden kör förbi

Trots att finländarnas hälsa under de senaste tjugo åren har förbättrats syns det inte i sjukledighetsstatistiken. Sjukfrånvaron i Finland har hållits på nästan samma nivå sedan 1980-talet. I övriga Norden har frånvaron däremot minskat med 30–50 procent.

”Vi borde få ner sjukfrånvaron i Finland för att förbättra produktiviteten. Frågan är synnerligen angelägen också av den orsaken att Finland har levit i en kontinuerlig strukturovandling efter kriget, då vi i snabb takt övergick från agrarsamhälle till servicesamhälle. Glesbygdskommunerna

betalar priset för strukturovandlingen i form av allt sämre tjänster”, understryker Mikael Forss, direktör med ansvar för FPA:s forskningsavdelning.

Finland blickar nu därför mot bl.a. grannländerna för att hitta nya lösningar. I Sverige har sjukledighetspraxisen reformerats så att anställda inte får någon lön alls för den första sjukdagen, som är karensdag. För sjukledighetsdagar betalas 80 procent av lönen beroende på kollektivavtal. Som motvikt har anställda en subjektiv frånvarorätt på sju arbetsdagar per år. En anställd kan således med arbetsgivaren komma överens om att vara frånvarande från arbetet med lön i sammanlagt sju arbetsdagar.

Man har försökt påverka sjukfrånvaron också på andra sätt än genom att befatta sig med rätten till sjukledighet. I sin årsredovisning för år 2013 berättade Esbo stad att den genomsnittliga sjukfrånvaron bland de anställda minskade med en dag per år när staden gav akt på arbetshälsan. Kommunernas årliga sjukfrånvarokostnader uppgår till uppskattningsvis 16–18 miljoner euro.

Den allt vanligare praxisen med egen anmälan har likaså minskat sjukledigheterna med i genomsnitt 1–2 dagar per år. Enligt Arbetshälsoinstitutet är kort frånvaro vanligast bland anställda som är yngre än 35 år medan lång frånvaro är vanligast bland äldre anställda.

Partiell sjukdagpenning utnyttjas sällan

Mikael Forss och Jan Schugk påminner om att det redan nu finns förmåner som stöder arbetsförmågan, såsom partiell sjukdagpenning. Endast cirka 15 000 personer per år utnyttjar den möjligheten, trots att förmånen kan främja en återgång till arbetet.

Social- och hälsövårdsmi-nisteriet har tillsatt en arbetsgrupp som under Arbetshälsoinstitutets ledning för tillfället överväger att ta fram rekommendationer om sjukledigheter. ■

Johanna Hytönen

ÖVERSÄTTNING KURT KAVANDER

Folkhälsa 2.0

Att gynna folkhälsan är ett av riksdagsperiodens spetsprojekt.

ATT FRÄMJA HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE och att minska ojämlikheten finns med bland regeringsprogrammets 26 spetsprojekt, som syftar till hållbara förändringar i vårt samhälle och i människornas vardag.

Vi som deltog i förhandlingarna i välfärdsarbetsgruppen ville att främjande av hälsan skulle bli ett tyngdpunktsområde för regeringens politik. Under statsrådets ledning är det meningen att ett projektprogram ska utarbetas som överskrider gränserna för förvaltningsområdena och som effektivt utnyttjar den offentliga och den privata sektorns lika väl som den tredje sektorns resurser.

De uppgifter som står i centrum är att förbättra folkhälsan, inklusive förebyggande av mentala problem och självmord, samt att gynna miljöhälsan. Idén är att uppmuntra försök som stöder hälsa och välmående samt framför allt att inpränta handlingsmönster som konstaterats vara bra, som till exempel hälsofrämjande motion, goda matvanor och andra hälsosamma levnadsvanor samt insikten att var och en måste ta ansvar för sitt eget liv.

Meningen är att arbetet ska utföras i samarbete med olika organisationer. För projektet fastslås detaljerade mätare så att det går att utvärdera hur de uppställda målen har uppnåtts.

Det finns ett skriande behov av en gemensam satsning som Folkhälsa 2.0. Folksjukdomar som cancer, hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes, lungsjukdomar och depression, ger upphov till enorma mänskliga och ekonomiska förluster. Folksjukdomar ligger oftast också bakom långvarig arbetsförmåga hos folk i arbetsför ålder. Exempelvis lider uppskattningsvis en halv miljon finländare av diabetes typ 2.

Spetsprojektet för folkhälsan är ett centralt verktyg när det gäller att balansera statens finanser och minska hållbarhetsunder-

skottet. När befolkningens hälsa och funktionsförmåga blir bättre innebär det att folk stannar kvar i arbetslivet längre, att produktiviteten i arbetet förbättras, att ekonomin blir hållbarare, att utslagning förhindras, att behovet av social- och hälsovårdstjänster minskar samt att ökningen av de offentliga utgifterna bromsas.

Idén med spetsprojekt baserar sig också på riksdagens betänkande om statsbudgeten år 2012. Där underströk vi att betydande samhällsekonomiska besparingar kan uppnås genom åtgärder som främjar hälsan, och i synnerhet genom ökad motion.

En stillasittande livsstil ger ökade folksjukdomar och fler utmaningar i samband med åldrandet.

För bristen på motion betalar samhället ett betydande pris. Den stillasittande livsstilen ökar ett flertal folksjukdomar och utmaningar som hänger samman med åldrandet. Obetydlig fysisk aktivitet försvagar likaså inlärningsresultaten, förkortar tiden i arbetslivet, tär på arbetets produktivitet och på vår konkurrenskraft samt ökar de hälsomässiga skillnaderna.

Också om man motionerar på fritiden består resten av dagen av stillasittande i daghem och skolor, på arbetsplatser och i de äldres vardag. Barn som är i dagvård håller sig stilla 60 procent av tiden. För vuxna i arbetsför ålder är motsvarande siffra 80 procent. Redan när barnen är under tre år är de inte fysiskt aktiva i tillräckligt hög grad. Undersökningar visar att levnadsvanorna präglas redan i detta skede – och vanan att inte röra sig verkar vara extra bestående.

Problemet är uppenbart, men det finns lösningar. Folkhälsa 2.0 är en enorm möjlighet att sporra finländarna att röra på sig samt att stärka varje finländares hälsa.

Sari Sarkomaa

Ordförande för FPA:s fullmäktige

FOTO KIMMO LEVONEN

Verta ja yhteistä hyvää

Aloitin liiketalouden opinnot 1970-luvun alussa Helsingin kauppakorkeakoulussa kvantitatiivisen analyysin oppialalla, joka oli tuolloin aivan uusi. Huomasin nopeasti, etteivät minua ollenkaan kiinnostaneet sovellusalueet, kuten yrityksen markkinointisuunnitelman laatiminen, varastoanalytiikka tai markkinoinnin allokaatio.

Tein kuitenkin opinnäytetyöni valmiiksi. Tutkielmani aiheena oli Suomen Punaisen Ristin Veripalvelun varaston kvantitatiivinen analyysi. Laskin veren ominaisuuksien ja käyttötarkoitusten perusteella, olisiko syytä kuluttaa vanhempi vai uudempi veri ensin. Tämä kokemus varmisti, että halusin työskennellä yhteisen hyvän puolesta.

Valmistuttuani ekonomiksi aloitin kansantaloustieteen opinnot ja sille tielle jäin. Aiemmistä opinnoista on kuitenkin ollut hyötyä muun muassa tehtävissäni Julkisten ja hyvinvointialojen liiton puheenjohtajana sekä työ- ja elinkeinoministerin valtiosihteerinä.

Tuire Santamäki-Vuori

Seuraa Kelaä sosiaalisessa mediassa Löydät meidät monista eri kanavista

Facebook

lapsiperheille ja opiskelijoille
www.facebook.com/kelakerttu
www.facebook.com/opintotuki

Kysy Kelasta -palsta

Kela-Kerttu neuvoo asiakkaita lapsiperheiden etuuksissa.
Opintotuen, sotilasavustuksen, sairausajan tukien ja työttömyysturvan
keskustelupalstoilla opastavat Kelan asiantuntijat.
www.kela.fi/kysy-kelasta

Twitter

@Kelan_uutiset kertoo tuoreet uutiset Kelasta
@Kelantutkimus painottuu sosiaaliturvan tutkimustietoon
@Kelantilastot kertoo ajankohtaisen tilastotiedon sosiaaliturvan alalta
@Kelankuntoutus viestii uusimmat kuntoutuusuutiset

YouTube

www.youtube.com/user/Kelakanava/

Slideshare

www.slideshare.net/kela-fpa
www.slideshare.net/kelantutkimus

LinkedIn

työpaikkoja ja Kela-kuulumisia rekrytoinnin näkökulmasta
www.linkedin.com/kela

Blogit

www.kela.fi/tutkimusblogi